Nacionalinė M. Mažvydo Biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 35-36 (2220-21) Londonas ir Vilnius, 1992 m. rugsėjo 4-11 d. XLVI

ESAME VIENA TAUTA

Daugiau kaip mėnesį Lietuvoje viešėjo naujasis PLB valdybos pirmininkas Bronius Nainys (žiūrėk "EL" Nr. 29, "PLB Seimas"). Jis susitiko su AT, Vyriausybės, kitų institucijų valdininkais, užmezgė ryšius su kai kuriomis organizacijomis, tarėsi dėl tolimesnio bendradarbiavimo. Prieš išvykdamas rugpjūčio 13 d. B. Nainys AT rūmuose surengė spaudos konferenciją. Apie ją aprašė "Tiesos" korespondentė Raimonda Ramelienė.

Pasaulio lietuvių bendruomenė, įkurta 1949 m. nėra organizacija, čia nėra griežtai fiksuotos narystės, mokesčiai nerenkami, priimamos tik savanoriškos aukos. Kiekviena lietuvių bendruomenė, o jų yra 25 kraštuose, kūrėsi ir tvarkosi savarankiškai pagal savo įstatus. PLB valdyba tik koordinuoja kai kuriuos bendrus dalykus. Jauniausios lietuvių bendruomenės - Latvijos, Estijos, Moldovos, Ukrainos, Sibiro bei Vengrijos.

Pasak B. Nainio, PLB ilgą laiką turėjo du svarbiausius tikslus: padėti Lietuvai vėl išsikovoti nepriklausomybę, atkurti savo valstybę ir išsaugoti išeivijoje lietuvybę. Pasiekus pirmąjį tikslą, šiuo metu visos jėgos sutelktos antrajam: spartaus išeivijos nutautėjimo problemai. Todėl dabar užsienio lietuviai, ilgus metus visapusiškai rėmę tėvynę, gerokai "istuštinę savo kišenes" (žinoma, ir toliau neatsisako to daryti), tikisi pagalbos ir iš Lietuvos. Pirmiausia kultūrinės, švietėjiškos, humanitarinės.

B. Nainys pranešė, kad susitarta dėl PLB būstinės atidarymo Vilniuje AT rūmuose. Tai nebus kokia nors išeivijos ambasada, atstovaujanti jos interesams. Būstinės darbuotojai rinks, kaups įvairią informaciją apie Lietuvos įvykius, teiks objektyvias žinias Bendruomenės valdybai. Beje, atsakydamas į "Tiesos" korespondentės klausimą, B. Nainys pasakė, kad išeivijai, skaitančiai Lietuvos spaudą, labai sunku susigaudyti, kas iš tiesų pas jus vyksta. Todėl ji nėra populiari, labiau pasikliaunama savąja spauda. Žinoma, tautiečiai norėtų, kad ir Lietuva gautų jų spaudą. "Pasaulio lietuvį" jau mėginta spausdinti Respublikoje, deja, nesėkmingai.

Ir dar kelias išeivijai itin rūpimas problemas akcentavo Bendrijos valdybos pirmininkas: pilietybė, atimto turto grąžinimas bei privatizuojamo turto įsigijimas. Čia tautiečiai įžiūri nemažai savųjų interesų pažeidimų. "Esame ta pati tauta, tačiau mes jaučiamės lyg ir kitokie", - reziumavo B. Nainys. Užsienio lietuviai norėtų turėti vieną savo atstovą naujajame Seime. Su tokiu prašymu PLB valdyba ketina kreiptis į Respublikos vadovus.

Paklaustas apie emigraciją, kuri vis dažniau minima Lietuvoje, B. Nainys atsakė, kad labai gerai, kai lietuviai, pasimokę, padirbėję užsienyje, gautas žinias pritaiko namuose. Deja, gyvenime yra išimčių, kurios pastaruoju laiku net paneigia taisyklę: vis daugiau atsiranda tokių, kurie nenori sugrįžti. Tai liūdna realybė.

PLB valdybos pirmininkas sakėsi beveik nieko nežinąs apie kitą savaitę Birštone vyksiančią konferenciją "Lietuva - išeivija: ryšiai ir neišnaudotos galimybės", kurią rengia Vidurio Europos ir Rytų kraštų lietuvių bendrijų sanryša, Piliečių chartija, Lietuvių namai bei JAV lietuvių bendruomenės krašto valdyba. Gal telefonai, faksai ar telefaksai sugedo?..

Paprašytas pakomentuoti A. Klimaičio suėmimą, B. Nainys atsakė neturįs informacijos nei apie suėmimo motyvus, nei aplinkybes. Pasak prelegento, jei Vyriausybė ar jos pareigūnai nusprendžia kokį nors asmenį areštuoti, vadinasi, turi tam priežasčių. Tačiau žmogaus teisės turi būti gerbiamos bet kokiu atveju.

Pabaigoje noriu pacituoti vieną Broniaus Nainio išsakytą mintį, kurią, puikiai suvokdami, nuolat ignoruojame: "Jei yra kokių problemų, nesusipratimų, mes niekada neužsispiriame, o linkę sėstis prie bendro stalo ir svarstyti, derėtis, aiškintis, ieškoti kompromisų, bendrų sprendimų, kurie patenkintų mus visus".

Ilgesnį PLB valdybos pirmininko B. Nainio pasikalbėjimą su žurnalistu Leonardu Aleksiejūnu atspausdino "Gimtasis kraštas" Nr. 33, 1992.VII.13-19.

PLB valdybos pirmininkas B. Nainys gimė 1920 m. buv. Šiaulių apskrities Pašvintinio valsčiaus Grikpėdžių kaime. Baigė Linkuvos gimnaziją, inžinierijos mokslus Kauno universitete ir Illinois technologijos institutą (magistro laipsniu). PLB valdybos pirmininku yra buvęs ir anksčiau 1973-1978 m. Br. Nainys taip pat yra "Pasaulio lietuvis" žurnalo redaktorius.

Tame pasikalbėjime B. Nainys papasakojo, kaip jis pasitraukė iš Lietuvos:

- Mūsų nusiteikimą paveikė iš Vakarų pasiekiančios žinios, kad JAV, Didžioji Britanija, Prancūzija neleis Sovietų Sąjungai okupuoti Pabaltijo. Mus ragino ir skatino priešintis bet kokiais būdais, bet kokia kaina išgyventi laikotarpį, kol pasibaigs karas, Hitlerį nugalės sąjungininkai. Tada įvyks taikos konferencija, ir Lietuva vėl bus pripažinta nepriklausoma valstybe. Tuo tikėdami jungėmės į kovos būrius. Daug mūsų iš Aukštaitijos pasitraukė į Žemaitiją. Klaidžiojom, klajojom nežinodami, ką daryt.

Žemaitijoje buvo toks pasipriešinimo sovietams štabas. Susisiejom su juo, prisistatėm - aukštaičių grupės nuo Zarasų, Rokiškio, Panevėžio, Pasvalio. Biržų, Linkuvos, Joniškėlio, Pašvitinio. Tą štabą laikė sau parankiu vokiečiai. Jie mus pradėjo ginkluot, formuoti į būrius, kuopas, batalionus. Buvo suformuoti trys pulkai. Mes turėjom tikslą apsiginkluot ir likt Lietuvos miškuose, vokiečiai turbūt manė mus panaudoti frontui prieš bolševikus. Nebaigę formuotis, buvom įgrūsti į Sedos kautynes. Sedą puolė sovietų armijos 16-oji lietuviškoji divizija. Aš kautynėse dalyvavau kaip kuopos vado pavaduotojas, minosvaidžių būrio vadas. Buvau baigęs Lietuvos karo mokyklą, turėjau jaunesniojo leitenanto laipsnį. Bloškiami prie Lietuvos vakarinės sienos, persekiojami išsisklaidėm. Vylėmės susitelkti kur nors apie Tauragę, prie Dubysos. Kai kurie ten ir pasuko, o aš per sieną atsidūriau Vokietijoj. Pasitraukiau, kovodamas su ginklu. Tad nesu pabėgelis, o išvytas stipresnio priešo.

Su svečiais iš Lietuvos Londono Heathrow aerouoste: AT deputatas V. Povilionis, D. Gedmintaitė, S. Kašauskas ir B. Stankūnavičius.

TĖVYNEI LIETUVAI IR JOS ŽMONĖMS

Rugpjūčio 8 d. Ariogaloje susitiko seni rezistencijos kovų, tremties ir sovietinių kalėjimų bei lagerių politiniai kaliniai. Beveik visų galvos pražilusios, kai kurie lazdele pasiramščiuoja, bet visų giedra nuotaika, pasiryžimas dirbti Tėvynei Lietuvai ir jos žmonėms. Susirinko jų 1354 (tiek užsiregistravo - kiti nespėjo) iš visos Lietuvos. Kiek buvo džiaugsmo, nesimačius daugelį metų, kartu nešusius sunkų gyvenimo kryžių Komijoje, Sibire, Vidurinėje Azijoje ir kitur. Ir kur tik tų tremties vietų nebūta, kur lagerių tvoros nepuošė sovietinės imperijos - kai kurių vietovių pavadinimai plačiai išgarsinti įvairių prisiminimų autorių, o kiti buvo pažymėti tik specialiose sovietinėse kartotekose. Kaip atžymėta "Gulago žemėlapyje" (Biedriba " Rigas memorarls" 1992) sovietinėje imperijoje buvo 544 lageriai, kurie turėjo po kelias dešimtis kolonų (lagerio skyrių. Pav. Taišeto ypatingo rėžimo lageryje buvo 53 kolonos), kurių kiekvienoje buvo po keletą šimtų ar net keletą tūkstančių kalinių. Jeigu paimti po 50 kolonų kiekviename lageryje, o kiekvienoje kolonoje vidutiniškai tik po tūkstantį (o buvo kolonų po 4000 ir daugiau kalinių) žmonių ir tai susidarytų virš 27 milijonų žmonių. Aišku, žmonių kiekis kolonose, o tuo pačiu ir lageriuose nuolat keisdavosi - vieni išmirdavo nepakėlę bado, alinančio darbo, šalčio ar tyčia sargybinių nušauti. Į jų vietą atveždavo naujai suimtų žmonių. Ne veltui buvo sakoma, kad Taišete gyvena ZK (zakliučionyje - kaliniai), ČK (čekistai) ir bezkonvoinyje (besargybiniai t.y. tremtiniai).

Susirinkę seni kovų draugai išklausė šv. mišių Ariogalos bažnyčioje, kurias aukojo kan. A. Svarinskas, kuris ir pamokslą sakė. Po mišių visi nulenkė galvas prie partizanų koplyčios, padėjo gėlių ant partizanų kapų, susikaupė prie tremtinių paminklo, esančio Ariogalos kapinėse. Dubysos slėnyje Maironio apdainuotame, prie lentučių su lagerių ir tremties vietų pavadinimais susėdo tuose lageriuose vargę, savo jaunystę ir sveikatą palydėję žmonės, atnaujindami pažintis, pasikeisdami adresais, užmegzdami naujas pažintis. Lageriuose sutikti draugai brangesni ir artimesni už gimines. Kartu patirtas vargas, kova dėl būvio, tyli kova prieš skriaudėjus suartino žmones. Kažkada pasidalintos duonos kąsnis, brangesnis už viską.

Oficialioje dalyje kalbėjo Aukščiausios Tarybos deputatas B. Gajauskas, J. Simutis, kan. A. Svarinskas, S. Pečeliūnas, S. Kropas, buvę kaliniai, tremtiniai, tardamiesi apie ateities uždavinius, šių dienų realijas. Susirinkusius linksmino Nemakščių vidurinės mokyklos mokiniai, Jurbarko, Tauragės, Kėdainių tremtinių chorai. Nors saulė pasislėpė už Dubysos slėnio krantų, čia skambėjo tremtinių ir politinių kalinių dainos, aidėjo muzika.

Kęstutis Balčiūnas

PASKIRTAS AMBASADORIUS ŠVEDIJOJE

Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas paskyrė Romualdą Kalonaitį Lietuvos Respublikos nepaprastuoju ir įgaliotuoju amba-sadoriumi Švedijos karalystėje.

R. Kalonaitis yra inžinierius-ekonomistas. Dirbo pagal specialybę įvairiose organizacijose, vėliau - žurnaluose "Mokslas ir technika", "Už ir prieš", "Taip ir ne". Aštuonių mokslo ir kultūros istorijos bei vaikų grožinės literatūros knygų autorius.

RINKĖJŲ SĄRAŠAI

Lietuvos Respublikos Vyriausioji rinkimų komisija praneša, kad Didžiojoje Britanijoje gyvenantieji Lietuvos Respublikos piliečiai, norintys dalyvauti Seimo rinki-muose, privalo atsiųsti Lietuvos Respublikos atstovybei šiuos duomenis apie save:

1. Vardą, pavardę;
2. Gimimo datą;
3. Gimimo vietą;
4. Kada ir iš kokios vietovės išvyko iš Lietuvos;
5. Dabartinį adresą.

Naudojantis šia informacija mūsų atstovybė užsienyje sudarys rinkėjų sąrašus ir ne vėliau kaip iki š.m. rugsėjo 10 d. persiųs Vyriausiajai komisijai faksu arba diplomatiniu paštu.

Duomenis siųsti: Lietuvos Respublikos Ambasada Londone, 17 Essex Villas, London W8 7BP.

SEIMO RINKIMŲ KOMISIJOS DARBAI

Liepos 31 d. įvyko pirmasis Vyriausiosios rinkimų komisijos posėdis. AT deputatai patvirtino 17 komisijos narių, atstovaujančių įvairioms politinėms jėgoms ir komisijos pirmininką V. Litviną.

Kitas posėdis įvyko rugpjūčio 4 d. Buvo sudaryta 71 vienmandatė apygarda. Mažiausia pagal rinkėjų skaičių - 30100 - Mažeikių apygarda, didžiausia - 39400 - Utenos. 21 rinkimų apygarda sudaryta sujungus du rajonus.

Šiame komisijos posėdyjevyko pirmininko pavaduotojo ir sekretoriaus rinkimai. Vyriausiosios komisijos pirmininko pavaduotoju išrinktas V. Duoba, o sekretoriumi - B. Girdauskas.

Taip pat buvo svarstomi komisijos etatai, atlyginimai; patvirtinta rinkėjų parašų rinkimo forma.

Rugpjūčio 8 dieną įvyko trečiasis Vyriausiosios rinkimų komisijos posėdis. Jame aptarti apygardų rinkimų komisijų sudarymo principai, remiantis Seimo rinkimo Įstatymo 11 str. , pagal kurį politinėms partijoms ir politiniams judėjimams turi būti vienodai atstovaujama visose rinkimų komisijose. Šiuo metu politinių partijų ir judėjimų - 27. Apygardų rinkimų komisijos turi būti sudarytos iki rugpjūčio 16 d., komisijų pirmininkus skirs Vyriausioji rinkimų komisija. Toks komisijųsudarymo būdas bei proporcinė sistema įtvirtina daugiapartinę politinę sistemą.

Buvo svarstytas ir gyvenančių užsienyje LR piliečių dalyvavimo rinkimuose klausimas. Seimo rinkimų Įstatymo 22 str. numato, kad Lietuvos Respublikos piliečius, gyvenančius užsienyje, reikia įrašyti į tą rinkimų apygardą, iš kurios jie išvyko. Tačiau daugelio vietovių nėra, be to, yra Lietuvos Respublikos piliečių, gimusių ne Lietuvos teritorijoje.

PARTIJOS IR JUDĖJIMAI DALYVAUJANTYS RINKIMUOSE Į SEIMĄ

1. Lietuvos ateities forumas
2. Lietuvos centro judėjimas
3. Lietuvos demokratų partija
4. Lietuvos demokratinė darbo partija
5. Lietuvos humanistų partija
6. Lietuvos judėjimas "Černobylis
7. Lietuvos krikščionių demokratų partija
8. Lietuvos laisvės lyga
9. Lietuvos liberalų sąjunga
10. Lietuvos nepriklausomybės kovotojų-miško brolių draugija
11. Lietuvos nuosaikiųjų judėjimas
12. Lietuvos patriotų sąjunga
13. Lietuvos pensininkų sąjunga "Bočiai"
14. Lietuvos politinių kalinių sąjunga
15. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
16. Lietuvos Respublikos piliečių chartija
17. Lietuvos Respublikos tautos pažangos judėjimas
18. Lietuvos valstiečių sąjunga
19. Lietuvos sąjūdis
20. Lietuvos socialdemokratų partija
21. Lietuvos žalioji partija
22. Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga "Jaunoji Lietuva"
23. Lietuvių tautininkų sąjunga
24. Lietuviškasis tautinės socialdemokratijos judėjimas
25. Nepriklausomybės partija
26. Respublikonų partija
27. Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdis.

KAUNO ELEGIJA

Maždaug po 50-ties metų ir vėl išvydau savo vaikystės namus, kai lankiausi Lietuvoje 1992 m. viduryje. Gyvenau emigracijoje ir kitokios kaip kad nepriklausomos Lietuvos nepažinojau. Gal geriau būtų buvę, jei dabar, po pusės šimtmečio, nebūčiau mačiusi savo numylėtų namų "Laisvės Alėja Keturi". Pasikeitimai labai dideli. Dar naktimis kankina sapnai ir kyla mintys - kodėl į ten grįžau? Žinoma, gerai galbūt, kad neradau tų namų vietoje naujo pastato, neradau tuščios vietos, neradau griuvėsių. Reiktų džiaugtis, kad namai iš viso dar stovi, kad ir kažinkaip apgadinti. Jų praeitis tikriausiai siekia XIX amžiaus, kaip daug kas Kaune, sakykime mūsų laikų Prezidentūra (buvęs carinės Rusijos gubernatoriaus palocius tolimais "prieškariniais" laikais).

Pilkos ir apšepusios namų sienos po apsiniaukusiu pilku dangum man teikė nykų vaizdą, kaip šįkart ir visas Kaunas. Atvykau tiesiai iš Vilniaus, paveikta sostinės meniškų grožybių. Ten daug kas atremontuota, išdažyta, atnaujinta (bent ten kur turistai - skaitlingi iš viso pasaulio atvykėliai - yra vedžiojami). Kauno, kadaise taip gerai pažinto, nuodugniai apžiūrėti neteko, nes per trumpas buvo laikas. Bet argi paviršutiniški įspūdžiai būtinai turi būti klaidingi? Mano akimis žiūrint, Kaunas neteko seniau turėto didmiesčio žvilgesio. Trūko pakilios nuotaikos, čia dvelkusios, kai miestas buvo krašto sostinė ir gyvenimo centras. Nejaugi Kaunas regresuoja, pradeda atsilikti ir gal net įsigyti provinciališką atspalvį?

Kaunas buvo kontrastas Vilniui, kur visu tempu eina gyvenimas. O čia atrodė, kad niekas nebevažiuoja plačiuoju keliu. Be abejo čia yra ir naujesnės statybos, bet miestas man buvo panašus į raukšlėtą senelį, kiek nuliūdusį jam atėmus kadaise nešiotą sostinės karūną. Tiesa, čia grožio pakanka: miestas apdovanotas dviejų upių santaka, ąžuolynais ir žaliuojančiais slėniais. Graži ir Laisvės Alėja, kur dabar nebėra motorizuoto judėjimo ir vien pėstieji vaikšto liepų alėjos pavėsyje (nejaugi tie milžinai - lapuočiai tie patys, kurie augo mūsų laikais?). Puikiai nudailintas ir Senamiestis - o Rotušės Aikštė ir aplinka stebėtinai išliko tokia pat.

Bet kodėl, o kodėl, Vytauto Bažnyčiai uždėta nauja, visai netinkanti "kepurė", būtent, smailus lyg adata stogelis ant bokšto? Ir kodėl prie Seimo Rūmų (vėliau man gerai žinomos Aušros mergaičių gimnazijos) reikėjo taip žiauriai panaikinti buvusią spalvingą turgavietę - žuvų rinką? Kalbant apie pasikeitimus... buvo sunku atrasti savo buvusius namus "Laisvės Alėja Keturi", nes sukeisti gatvės numeriai. Nužiūrėjau namą, suspaustą tarpe tokių daugiabučių namų, kur seniau tiktai sodas buvo. Jų priešakyje tebėra aikštė, kur senovėje tiesūs, aukšti Lombardijos topoliai stiepėsi į dangų - bet jų vietoje dabar kitokie medžiai. Aikštės, t.y. Laisvės Alėjos gale yra tie patys laipteliai, kuriais galima lipti į Vytauto parko kalną. Gal tebestovi suoliukai ir alyvų krūmai, kur mano draugės - gimnazistės turėdavo romantiškus pasimatymus vakarui sutemus? Aš atėjau vos tiktai iš už kampo, iš Trakų gatvės savo namų ieškoti. "Mirabile dictu!" Atpažinau dar tebestovintį medinį namelį mūsų namo dešinėje, sukrypusį kaip ir anuomet (tik jis jau nebuvo šviesiai žaliai išdažytas).

Mane atlydėjo trys už mane jaunesni pažįstami. Jie mandagiai sekė mano pėdomis ir siūlė savo pagalbą. Bet jie mano ieškomų paminklų neatsiminė ir atsiminti negalėjo. Jaunajai kartai rūpi visai kitokie dalykai. Beveik visi Lietuvoje sutiktieji buvo panašaus amžiaus - nejučiomis užaugo man visai nauji žmonės. Aš turėjau viena pati "du su dviem" sudėti (ir gauti "10", t.y. naujasis gatvės numeris vietoje "4"). Prie liūdnos nuotaikos prisidėjo ir tai, kad pasijutau kaip tas dinozauras iš priešistorinių laikų, prisimenąs tai, ką visas pasaulis jau užmiršo. Ant mano vaikystės namo (dviaukštės rezidencijos) pristatytas trečias aukštas. Visas namas perdirbtas. Dabar ten randasi atskiri butai, lyg kiškių urveliai. Abejojau, ar tai gali būti tas pats namas, kol nenuėjau pro siaurą namų tarpą į buvusį sodą, kur riogso sutryptų žemių kalnų kalneliai. Pamačiau tą patį suraizgytos geležies balkoną, (ėjusį per visą namo ilgį šalia mūsų tėvų miegamojo kambario). Sukrypęs, bet dar laikosi.

Atradus namo gale seniai užmirštą dalyką - visai nepakeistą ypatingos viduramžiškos formos langelį buvusiame svečių kambaryje, man kodėl tai širdį suspaudė. Be abejonės namas tas pats! Išdrįsau tyrinėti toliau ir mėginau žvelgti per saliono langus. Tai tie patys aukšti langai (gal iš viso 8) namo priešakyje, kur kadaise kabėjo ypatingos tinklinės (rankų darbo vad. "file") užuolaidos. Toks nuostabus buvo jų (obuolių ir kitokių vaisių) raštas, kad kartais praeiviai sustodavo paklausti, ar galima nusikopijuoti. Per tirštas dabarties užuolaidas nepamačiau, ar baltos kolonos dar remia saliono lubas. Bet kam čia sapnuoti - turbūt ten keli butai įrengti.

Abi "paradinės" durys dar yra. Pasirenku pusiau praviras iš kairės pusės. Noriu pamatyti tėvelio A. Martyno Yčo kabinetą, kur jis tiek valandų praleisdavo straipsnius ir knygas berašydamas; noriu atverti stiklines duris į salioną. Koridoriuje yra netvarka ir smarvė, visur plikos sienos užstatytos. Jokių durų nebėra. Kuo greičiausia išbėgu ieškoti aikštės gryno oro. Galvoju nufotografuoti tą savo išsvajotą namą, bet kaip tyčia fotoaparate filma išsekusi. Gal tokios nuotraukos visai ir nereikėjo. Geriau prisiminti namus, kaip jie fantazijoje liko, o ne taip, kaip juos piešia žiauri tikrovė.

Hypatia Yčas-Petkus

PAŠVENTINTAS KERTINIS AKMUO

Pasaulis jau žino, sukluso ir pritaria iš Italijos sugrįžusio monsinjoro Vytauto Kazlausko idėjai Lietuvos našlaičiams pastatyti tėviškės namus.

Ligi šiam žmogui atvykstant Lietuvos našlaičių problema mūsų visuomenei tarsi nerūpėjo. Atidžiau niekas nepasigilino į našlaičių problemas, nepažvelgė į šias valstybines įstaigas nelyg į tautos veidrodį.

Seniai nuūžė kurtinantys II-jo pasaulinio karo aidai, o našlaičių mūsuose vis daugėja.

Ir pasaulio kultūros kontekste save gerbianti valstybė nenori mirgėti juodame sąraše.

Lietuva pakils humanizme. Tik padėję vaikams - užgydę jų skaudžiausias žaizdas, t.y. suteikę jiems tėviškės namus, davę šeimą su pasiaukojančia, mylinčia motina, tėvišką globą, užgarantavę jiems saugumą normaliam asmenybės vystymuisi, užtikrinsime Lietuvos ateitį.

"Kiekvienas vaikas turi teisę į tėviškės namus " - sakoma prieš tris metus Jungtinių Tautų Oganizacijos paskelbtoje Vaiko Teisių chartijoje.

Kai gimsta idėjos, o ne svajonės, ateinančios iš sapnų karalystės, jos ir įtvirtinamos svariais bei konkrečiais darbais.

Dar neseniai laikraščiai skelbė apie SOS Vaikų Kaimų Lietuvoje organizacijos užmojus, planus ir pirmuosius žingsnius, o štai š.m. liepos 11 dieną, Lietuvos globėjo, palaimintojo Jurgio Matulaičio šventės išvakarėse Vilkaviškio vyskupas Juozas Žemaitis Avikilų kaime (prie Marijampolės) pašventino pirmųjų trijų našlaičių kaimo namų pamatus.

Apie nepaprastą įvykį byloja ir gausiai susirinkę kaimo gyventojai, respublikos svečiai bei užsieniečiai su filmavimo kameromis.

Šventinio ceremonialo metu skambėjo daug žadantys prasmingi ir gražūs žodžiai. Lietuvos Statybos ir urbanistikos ministras Algimantas Nasvytis našlaičių kaimą pavadino meilės namais.

Gražiam užmojui pritarė ir pažadėjo visakeriopą pagalbą Lietuvos kultūros ir švietimo ministras Darius Kuolys. Jis išreiškė didelę viltį, kad kilnūs darbai pažadins mūsų visuomenę gėrio kūrimui.

Namai reikalingi ne tam, kad - kaip žmonės sako - turėtum, kur pakabinti kepurę ar pasislėpti nuo lietaus. - Tokiais žodžiais kreipėsi pagalbos fondo "Vaiko Tėviškės Namai" prezidentas, Vytauto Didžiojo universiteto ir Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos profesorius daktaras prelatas Vytautas Kazlauskas. Nuo lietaus galima pasislėpti ir po tiltu. Modernusis pedagoginis mokslas reikalauja vaikų ir jaunimo auklėjimui sukurti tėviškės namų aplinką. Tėviškės namų ilgesio pilna visų laikų literatūra nuo Homero, Chateaubbriand`o iki Adomo Mickevičiaus, Maironio ir Brazdžionio.

Marijampolės valstybinės statybos įmonės generalinis direktorius Valdas Zigmanta iškilmingai į kertinį akmenį įmūrino sąrašą žmonių, kurie aukomis prisidėjo prie našlaičių kaimo statybos. Aukotojų pageidavimu jų finansuotas namas bus pavadintas pačių ar tremtyje žuvusių giminių vardu.

Neatsitiktinai pirmieji Lietuvos vaikų kaimų pamatai iškilo Avikiluose. Šio kaimo gyventoja, buvusi pavasarininkų kuopos pirmininkė, Ona Mačiunskienė susirinkusiems į šventę papasakojo, kaip Tarybų valdžios persekiojamas iš tėvynės pasitraukė jaunas kunigas Vytautas Kazlauskas.

Tokį jį pažino, toks ir sugrįžo - taurus, kilniaširdis, mylintis ir mylimas žmogus. Savo namus jis padovanojo našlaičiams. Juose jau gyvena keturių vaikų šeima.

Vytauto Kazlausko gimtajame kieme, skambant (vadovės Laimos Lapkauskaitės) Marijampolės ansamblio "Sūduvietis" širdį glostančioms lietuviškoms dainoms, "Carito" moterys dosniai vaišino visus susirinkusius savo gamybos saldžiais kepiniais ir sumuštiniais.

- Čia tai dalykas! - linksmai sušuko amerikos lietuvis kunigas Antanas Bukauskas ir, laikydamas dar šiltą bandelę, nuskubėjo prie kibiro su gaivinančiu gėrimu.

Gailė Kemeklienė

Pagalbos fondas "Vaiko Tėviškės Namai" susilaukė visuotinio Lietuvos žmonių pritarimo. Atsiliepė nemaža pavienių žmonių ir įmonių, pasiryžusių prisidėti aukomis ir naudingais patarimais.

Pagalbos fondo "Vaiko Tėviškės Namai" adresas: Druskininkų 4-1, 3000 Kaunas, Lithuania.

ANGLŲ AKTORIAI LIETUVOJE

Paskutinę balandžio savaitę Meninkų rūmuose Vilniuje virė intensyvus darbas: nuo ryto iki vakaro čia mankštinosi, dainavo, repetavo, klausėsi vieni kitų Londono Karališkojo Nacionalinio teatro studijos ir Lietuvos teatro "rinktinės". Anglų grupė dar būdama Londone tikino ir ramino, kad atvyksta ne tik mokyti, bet ir mokytis, tačiau niekas nežinojo, kaip pavyks pirmasis toks renginys Lietuvoje. Su Anglijos teatro žvaigždėmis aktoriais Juliet Stevenson, Antony Sher, šiauliečiu aktorium Edmundu Leonavičium, "Šėpos" teatro režisierium Gintaru Varnu kalbėjosi "Kultūros barų" skyriaus redaktorė Elona Bundzaitė.

E.B.: Londono Karališkojo nacionalinio teatro studijos kelionės tikslas iš esmės aiškus. Ko tikėjotės asmeniškai Jūs, Anglijoje juk nėra kontaktų su kitomis šalimis stygiaus?

Juliet Stevenson: Galimybė atvykti į šalį, kuri ką tik atsivėrė, su kuria Anglija dar nėra turėjusi daug kontaktų, yra labai jaudinanti. Nežinai, ko gali tikėtis, išankstinis nusiteikimas - minimalus. Tai traukia, nes apgaubta paslapties. Dar labai įdomu atverti bendarvimo kanalus su to paties amato žmonėmis. Juo labiau yra nutolusios kultūros ir visuomenės, juo įdomiau suartėti, tiesti tuos kanalus. Ypač jei gali galvoti, kad kuo nors būsi naudingas. Nesuvokiau savo kelionės į Lietuvą tikslo taip, kad atvykstu mokyti (be abejonės, mes tai darėme). Čia vykau labiau dėl dviejų grupių dialogo, kad atrastume mums bendras sritis ir tas, kuriose esame visiškai skirtingi, sudėti mūsų patirtį bei sugebėjimus ir pažiūrėti, kas iš to bus.

Antony Sher: Asmeniškai mane paskatino atvykti dvi priežastys. Pirmoji - kad studijos vadovė Sue Higginson, buvusi Lietuvoje praeitų metų pabaigoje, grįžusi pasakė, jog čia labai įdomus teatras, ji buvo pakerėta šilumos ir svetingumo, kurį patyrė. Ir kad žmonės čia išalkę informacijos apie britų kultūrą, teatrą. Ji pažadėjo grįžti su grupe, su mumis. Būti dalele projekto, kurį ji įsipareigojo vykdyti, - jaudinantis dalykas.

Visai kitkuo domėjausi pats sau. Trys mano seneliai gimė Plungėje ir emigravo šio amžiaus pradžioje į Pietų Afriką. Prieš kelerius metus parašiau romaną apie tą kelionę. Kai rašiau knygą, labai norėjau atvažiuoti į Lietuvą ir patyrinėti medžiagą. Tai padaryti buvo labai sunku, per dideles kovas vis dėl to sugebėjau gauti vizą. Bet likus dviem savaitėm iki kelionės įvyko Černobylio katastrofa, ir tada nusprendžiau nevažiuoti. Todėl reali galimybė pamatyti tą vietą, kurią iš dalies sufantazavau knygoje, mane labai įkvėpė, sutvirtino. Jau beveik šimtmetis kai mano šeima iš čia išvažiavo, ir aš esu pirmas, kuris grįžau atgal.

Juliet Stevenson: Kaip puiku, kad jis gali sugrįžti! Tada, kai šalis iš tikrųjų transformuojasi, viskas keičiasi. Aš visada norėjau būti pokyčių centre, tai turbūt suprogramuota prigimtyje. Mes sėdime Anglijoje ir tik girdime apie didelius pasikeitimus Rytų Europoje. Tam tikra prasme aktoriai - tarptautinė bendruomenė, keliautojai. Visada slapta tikėjausi kažkaip dalyvauti - gal ir labai menkai - šiuose pokyčiuose.

E.B.: Po pirmųjų sesijos dienų atrodė, kad abipusio mokymosi nėra: vis dėl to mokėte jūs vieni. O kuo nustebino mūsų aktoriai, ar gavote ką nors iš jų?

Antony Sher: Labai nustebino, nors apie tai ir buvo pasakojusi Sue Higginson, aukšto lygio aktorių meistriškumas. Iki šiol nieko nežinojau apie lietuvių teatrą, ir man buvo didelis siurprizas, kad šioje šalyje yra tiesiog talentų lobiai. Kaip aktorius aš visada mokausi stebėdamas talentingą vaidybą - nesvarbu, ar vaidinčiau drauge su kuo nors vienoje pjesėje, ar sėdėčiau su publika salėje. Yra dar trečias būdas, kurį čia naudojame: mokome kitus žmones ir matome, kaip puikiai jie tą daro.

Juliet Stevenson: Jūs turbūt esate teisi sakydama, kad mes čia buvome mokytojai, tai akivaizdu. Bet aš iš tikrųjų labai norėčiau, kad lietuvių aktoriai mokytų mus, pavyzdžiui, kaip vaidina Čechovą, kitus rusų klasikus. Bet koks mokymo procesas yra dialogas. Jautėm, kad lietuviai aktoriai vis labiau pasitiki savimi, vis daugiau nori įsitraukti į tą procesą. Aš tikrai praturtėjau matydama, kaip jie perteikdami tą pačią Shekespeare pjesę renkasi vis įvairesnius būdus. Nors lietuviai aktoriai žiūri į situaciją, kurią turi vaidinti, gana rimtai, bet sykiu ir su humoru. Tai nuostabi dovana. Galbūt būtent humoras padėjo Lietuvos žmonėms išgyventi sunkų metą, nesu tikra, kad tokį sugebėjimą per ypatingus įvykius išsaugotų anglai. O kokie puikūs jų balsai, kylantys labai lengvai ir natūraliai iš fizinio centro, esančio žemiau krūtinės. Daugeliui anglų aktorių tai labai sunku.

Antony Sher: Buvo toks įdomus atvejis. Repetavome sceną iš Shakespeare "Antonijaus ir Kleopatros". Viena mažutė gležna aktorė pati pasisiūlė vaidinti Kleopatrą. Aš susigūžiau, iš karto ją "nurašiau", įvertinęs fizinius duomenis, išvaizdą. Tokia kaip ji Anglijoje turbūt vaidintų menkaverčius, nereikšmingus vaidmenis. Smarkiai klydau. Ji, pasiekdama giliausius vidinius dalykus, sugebėjo užkopti į pačias aukštumas. Šitas derinys visada labai jaudina. Aktoriai, kurie sugeba pasinaudoti savo vyriškosios ar moteriškosios prigimties bruožais, gali sykiu užgriebti savyje vaiką ir suaugusįjį, intelektą ir gyvulišką pradą. Atrodė, kad visi šie prieštaravimai, manipuliacijos lengvai pasiekiamos lietuvių aktoriams.

Juliet Stevenson: Pastebėjau tokią tendenciją. Lietuviių aktoriai linkę užsisklęsti savyje, vidinės sielos erdvėje. Yra kažkoks kažkoks atsiskyrimas, riba tarp jų privataus "aš" ir išorinio pasaulio. Būtent ties tuo mes daug dirbome šią savaitę, kad pažadintume pasitikėjimą savim, sukurtume modelį, kuris padėtų išlaisvinti savąjį "aš", atvertų jį erdvei ir vienas kitam. Anglų aktorių užtvaros kitokios, jos daugiau susijusios su tuo, apie ką kalbėjo Tonis (Sher). Tai vienos kūno dalies atsiskyrimas nuo kitos. Ne vidinio ir išorinio pasaulio, o savo intelektualiojo ir gyvuliško prado atskyrimas; galva, smegenys ir širdis - riba būtent tarp šių dakykų. Galų gale tai susiję su keltiška, anglosaksiška prigimtimi. Darau didelius apibendrinimus, bet manau, kad jie teisingi.

"Kultūros barai" 92/7-8

(Bus daugiau)

REMKIME PAGALBOS LIETUVAI FONDĄ

2 Ladbroke Gardens

London W11 2PT

NAUJOS KNYGOS

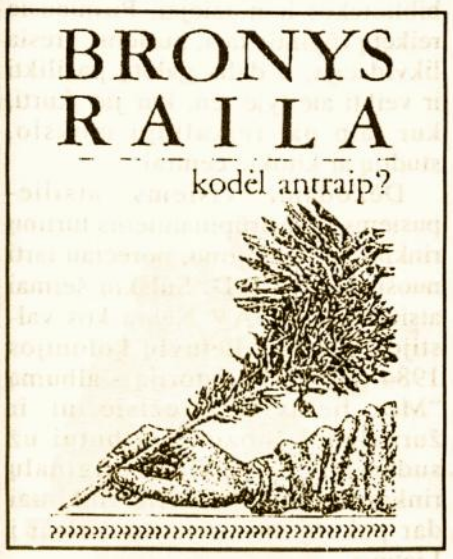

BRONYS RAILA - *KODĖL ANTRAIP?* Literatūrinės kronikos su išgyvenimais. 572 psl.

JAV gyvenančio lietuvių literatūros kritiko, publicisto B. Railos (g. 1909) eseistinių straipsnių rinkinys. Autorius gyvai, vaizdingai pasakoja apie savo draugų ir mokytojų V. Mykolaičio-Putino, S. Neries, L. Skabeikos, J. Kossu-Aleksandravičiaus, A. Gustaičio, M. Katiliškio, B. Brazdžionio ir kitų gyvenimą ir kūrybą.

KAINA - £10.

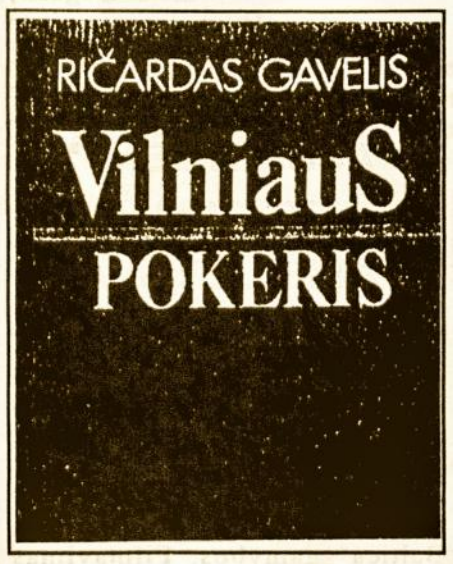

RIČARDAS GAVELIS - *VILNIAUS POKERIS.* Romanas. 400 psl.

Antrą kartą leidžiamame romane drąsiai ir atvirai tyrinėjami skaudūs Lietuvos istorijos bei lietuviškos dvasios dalykai. Autentiški įvykiai čia pinasi su neįtikimais, tarpais pasakojimas perauga į visišką fantasmagoriją, padiktuotą įaudrintos personažų psichikos. Tokiu rafinuotu būdu autorius stengiasi pavaizduoti Vilnių kaip ištisą pasaulį, realus Vilnius čia pasirodo kaip miestas vaiduoklis, miestas sapnas.

KAINA - £10.

ZIGMAS TOLIUŠIS - *MANO KALĖJIMAI.* 330 psl.

Z. Toliušis - žymus nepriklausomos Lietuvos advokatas. Kaip ir daugeliui jo bendraamžių jam teko praeiti košmariškus Sibiro lagerius, susitikti ten su žymiais kultūros veikėjais. Skaitytojui pateikiama knyga - tai tik veina iš gausių autoriaus atsiminimų knygų, kurios dar tebedūla rankraščiuose.

KAINA - £10.

ICCHOKAS MERAS - *DU ROMANAI.* Striptizas, arba Paryžius-Roma-Paryžius ir Sara. 355 psl

Lietuvoje populiaraus rašytojo, 1973 m. emigravusio į Izraelį, du romanai. "Striptizas..." (išleistas 1976 m. JAV) - iškilus, itin meniškas kūrinys, prisodrintas asociatyvių vaizdų, kuriuose žmogus - būties, visatos dalelė, glaudžiai susijusi su esamu, buvusiu ir būsimu, kur itin svarbų vaidmenį vaidina ne tik kiekvienas daiktas, įvykis, spalva, skaičius, minties blyksnis, bet ir gramatinis ženklas, sugretinimas ar pakartojimas, suteikiantis tekstui ypatingo stilistinio skambesio.

KAINA - £10

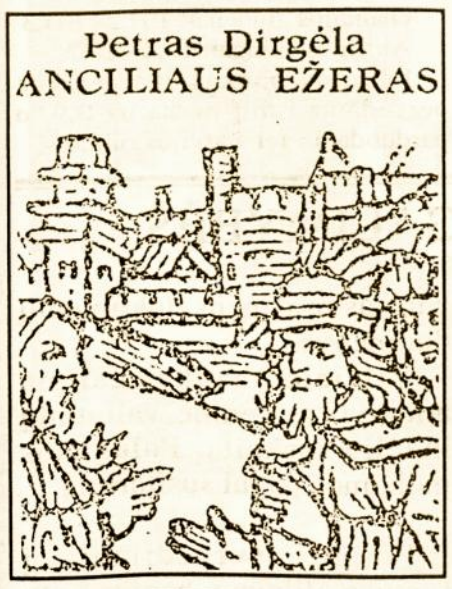

PETRAS DIRGĖLA - *ANCILIAUS EŽERAS.* Istorinis romanas. 349 psl.

1987-1988 metais išleistos P. Dirgėlos romanų dilogijos "Joldijos jūra" tęsinys. Lenkijos ir Švedijos karalius, Lietuvos didysis kunigaikštis Zigmantas Vaza žygiuoja iš Lenkijos į Švediją tramdyti savo dėdės herzogo Karlo Vazos, apsiskelbusio Švedijos karalystės valdytoju.

KAINA - £10.

Šias knygas galite gauti (Pinigus siųskite su užsakymu):

KNYGŲ LENTYNA: 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT

MEŠKOS MAUROJIMO METAI

KAZIMIERO BARĖNO TRILOGIJOS UŽSKLANDA

Visiems žinomas neišpasakytas J. Gliaudos, įvairių "Draugo" konkursų laureato, produktyvumas, užtemdantis kitų išeivijos rašytojų triūsą puoselėti lietuvišką žodį "nepalankiose tremties sąlygose". Atidžiau pažvelgus tačiau tenka pastebėti, kad šalia jo būta ir kitų tos pačios kartos prozininkų - J. Jankaus, K. Barėno, J. Kralikausko, nemažiau aistriai, ambicingai bandžiusių palikti savo brydę lietuvių literatūroje. Kiekvienas jų atidavė savo duoklę smulkiajam ir stambiajam prozos žanrui. Kiekvieno jų kūryboje atsispindi užmojis užfiksuoti savo gyvenimišką patirtį krauju aptekusiame dvidešimtajame amžiuje.

Ypatingai ryškiai tas dokumentinis, gyvo liudininko pradas iškyla Kazimiero Barėno (g. 1907) romanų trilogijoj, jau savo pavadinimais pabrėžiančioj gyvenimo tėkmės dimensiją: Tūboto gaidžio metai, Beragio ožio metai, Meškos maurojimo metai. Tas žodis metai išnyra kaip takoskyros, istorijos periodizacijos terminas, gal kiek dirbtinai skaldantis į blokus buvusio samdinio Ignaco Kaušpėdo gyvenimo istoriją - jo gyvenimo "sagą", kaip nūn madinga sakyti.

Ankstesnėje dalyje vaizduojamas jo piemenavimas bei bernavimas kaime vokiečių okupuotoje per I D. karą Lietuvoje. Antroje dalyje - Beragio ožio metai sutinkame Ignacą, atsidūrusį mieste, vargingai besiveržiantį į mokslą, įsidarbinusį gimnazijoje. Giedresnės dienos nušvinta jam, kai veda ligoninės tarnautoją Moniką, susilaukia sūnaus. Bet jos trumpos. Bolševikmečio dienom jį persekioja enkavedistai, norėdami priversti jį išdavinėti žmones. Ignacui pavyksta išsislapstyti, bet praranda žmoną ir sūnų, išgabentus Sibiran.

Trečioji ir paskutinė "metų" trilogijos dalis - Meškos maurojimo metai tęsia tą Ignaco Kaušpėdo, jo šeimos narių bei giminaičių gyvenimo kroniką. Trumpai vaizduojamas vokietmetis. Romano herojui, užkliūvančiam visom valdžiom, tenka vėl visaip "verstis per galvą" dirbant mokykloj, knygyne ir ligoninėje. Nors tai nevaizduojama tragiškoje šviesoje, kaip kraugeriška kova, jam tenka gintis nuo jį atakuojančių moteriškaičių. Paskui atpasakojama jo odisėja po įvairias pabėgėlių stovyklas, visokie mokytojavimai. Šiek tiek įvairumo įneša pasakojiman Ignaco brolio Kaziuko, tarnavusio "Wehrmachto" dali-niuose, nuotykiai bei nelaimės.

Suartėję broliai kartu emigruoja Anglijon, kartu dirba kas sau fabrikuose, kartu perka namus. Ilgainiui atsiranda Amerikoje. Kaziukas yra vedęs kitatautę Slavą, tuo tarpu Ignacas ir toliau lieka ištikimas Sibiran išgabentai Monikai.

Likimas lemia šiai Sibiro kankinei grįžt į Lietuvą, bet jos sūnus Mindaugas, vedęs japoniukę, lieka dirbti gydytoju Mongolijoje ir auginti gausų būrį dukrelių, pavadintų neįmanomais vardais. Laikas, žinoma, pamažėl užgydys širdies žaizdas, bet iš romano puslapių aiškiai jaučiama susvetimėjimo gaida. Kaziukas mirs Čikagoje, o romano herojus - irgi sočiuose užjūriuos, neaplankęs Gulbinų.

Atseit turinio prasme Meškos maurojimo metuose staigmenų mažoka. Kievienas atpažins, kad romano fabulą sudaro gerai pažįstama, plačiai įsipilietinusi išeivijos raštijoje vokietmečio negandos, nusidanginimo su "Bauhuette" Austrijon, vėliau UNRR`os stovyklų bei naujakurystės užjūriuos tematika. Nenuostabu, jei skaitytojui ima šmėkščioti atminty ištisi gabalai iš J. Jankaus, A. Škėmos, A. Landsbergio ir kitų knygų, pagaliau net iš to paties K. Barėno novelių rinkinių.

Visi tie palyginimai nebūtinai išeina Meškos maurojimo metams į naudą. Atvirai kalbant, K. Barėnas kur kas geriau išsitenka novelės ar trumpos apybraižos rėmuose negu sudėtingenės orkestracijos gabumų reikalaujančiame romane. Jei K. Barėno novelės pasižymėjo pajėgumu suteikti banalokos kasdienybės fragmentui bendražmogiško, universalaus reiškinio dimensiją ir atskleisti ją įtaigiu gailumu, tai šiuokart jo pasitenkinama sausu, be galo sąžiningu ir smulkmenišku išeiviškos buities registravimu. Tarytumei metraštininką būtų paralyžavusi baimė nusikalst emocingumu, ironizavimu ar grotesku. Jei tradiciniame romane operuojama būdingiausių ir kontrastingiausių scenų-scenelių santalka, kurios tarpusavy cementuoja santraukinis atpasakojimas, tai Meškos maurojimo metuose perdėm vyrauja tiesmukinis, monotoniškas, lėtos slenkties raportavimas. Jokių čia kūlvartų, jokių pasakojimų keliais planais, jokių "flashback" ar nudardėjimų į fantastiką (išskyrus sapnų atpasakojimus). Netgi dialogai ir tie dažniausiai pošnekio pobūdžio, giliau neatskleidžiantys personažų psichologijos ir nelabai pastumiantys veiksmą į priekį.

Žinia, storame 440 puslapių romane pasitaiko vienur kitur paveikiau sukurtų vinječių ar istorinio fono gabalų (įvairavimų esama ir stilistinėj apdailoj), bet apstu ir ištęstumų. Gausu trivialių dalykų - gertynių, krikštynų, varduvių ar vestuvinių puotų, stovyklinių renginių, choro pasirodymų bei visokių namų remonto darbų aprašymų.

Netgi žvelgiant į MMM kaip į dokumentinės, pažintinės vertės kūrinį, šis susismulkinimas, vizijos į žmogiškąją būtį susiaurinimas vargu ar pateisinamas.

Kažin ar šis romanas būtų ką praradęs, jei jo pasakotojas būtų kalbėjęs pirmuoju asmeniu. Savaime suprantama, tikriausiai K. Barėnas būkštavo, kad jo Ignacas nebūtų palaikytas jo "alter ego" ir kad žmonėm nebūtų pagunda dairytis MMM puslapiuose įslaptintų istorinių asmenų-veikėjų ir niekadėjų. Faktiškai nėra pagrindo manyti, kad Barėno romanas yra grynai autobiografinis.

Užtat norisi manyti, kad pasakojimas pirmuoju asmeniu būtų suteikęs autoriui galimybę prabilt nostalgiškai apie vaizduojamus įvykius iš tolimos laiko perspektyvos. Atseit, kai kada su neišsivadėjusiu pasipiktinimu, kai kada su pašaipa, ironija ar liūdesio gaida. Pasirinktoji nūnai reportažinė, "korespondencinė" apsakymo forma neteikia knygai tų papildomų spalvų. Savo monochromija Meškos maurojimo metai primena J. Blekaičio apdainuotus "senus, odinius senelių albumus", o savo sukirpimu yra labai gimininingi nepretenzingai Vlado Kulboko autobiografinei knygai Laiko pagrėbstai (1991).

Vytautas A. Jonynas

("Tėviškės žiburiai", 1992. VII.21).

******

Kazimieras Barėnas, Meškos maurojimo metai. Romanas. Ateities literatūros fondas. Literatūros serija 41 nr. Čikaga, 1990 m., 444 psl.

BALTISTIKOS KONFERENCIJA

Tryliktoji baltistikos konferencija "Terra Baltica 1992" buvo suruošta Toronto universitete, Kanadoje. Konferenciją atidarė "Baltistikos studijų vystymo draugijos" pirmininkas dr. Tomas Venclova. Jis išryškino draugijos tikslus ir užmojį atnaujinti aukštąjį mokslą Baltijos kraštuose. Pranešimus padarė lingvistikos, literatūros, socialinių mokslų, istorijos, specialistai. Nemažai pranešimų, ypač istorinėmis ir literatūrinėmis temomis, skaitė lietuviai: Rasa Mažeikaitė, Julius Slavėnas, kun. Vilius Valkavičius, Romualdas Misiūnas, Rimvydas Šilbajoris, Violeta Kelertienė, Viktorija Skrupskelytė, Ilona Gražytė-Maziliauskienė, Audronė Willeke. Literatūrinės temos lietė dabartį ir praeitį. Antroji konferencijos diena buvo skirta pranešimams ir diskusijoms apie akademines reformas Baltijos kraštuose, taip pat buvo surengti du seminarai apie studijų programas Baltijos valstybėse, paramą studijoms ir informacijos šaltinius. Trečioji konferencijos diena buvo skirta bibliografijos, sveikatos, istorijos, lingvistikos ir socialinių mokslų paskaitoms ir pranešimams.

NAUJA MUITŲ TVARKA

Rugpjūčio 18 d. Lietuvoje įsigaliojo nauja muitų tvarka. Ji įteisinta šių metų rugpjūčio 11 dienos Vyriausybės nutarimu.

Taisyklėse reikalaujama daiktus (prekes), valiutą, vertybinius popierius iš Lietuvos ir į Lietuvą gabenti tik per muitinių postus. Juos būtina pateikti muitinės kontrolei kartu su užpildyta deklaracija, asmens dokumentu. Neteisėtai vežami daiktai bus konfiskuojami, o pažeidėjai - baudžiami. Augalinės ir gyvulinės kilmės daiktai turi būti gabenami tik per tuos muitinių postus, kuriose yra pasienio veterinarinės bei augalų kontrolės tarnybos.

Ribojamas alkoholinių gėrimų įvežimas į Lietuvą: be muito vienas asmuo gali atvežti litrą spirito arba degtinės, likerio bei du litrus vyno ir šampano.

Taip pat be muito, pateikus atitinkamus dokumentus, leidžiama išvežti ir įvežti paveldėtą turtą. Už kultūros ir meno vertybes, ne senesnes kaip 30 metų, muito mokėti irgi nereikia.

Pilna informacija teikiama Muitinės departamente: tel. 61 30 27.

BALTIC NEWS

INFORMATION & ANALYSIS

POLITICS • MARKET • BUSINESS • ADVERTISING

"BALTIC NEWS" - anglų kalba informacinis žurnalas.
Vieno numerio kaina $3 arba £45 už 30 numerių.
Užsisakyti galima "Europos lietuvio" redakcijoje.

LITHUANIA
Lietuva
Journal from the Republic of Lithuania

"LIETUVA" Reprezentacinis žurnalas užsieniui anglų kalba. Prenumerata pusmečiui - £9. Užsisakyti:

"Europos lietuvis", 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT
(Čekius ir pašto perlaidas prašome siųsti "Europos lietuvio" vardu).

EINU PER VIDURIO LIETUVĄ

ALEKSANDRO ŠIDLAUSKO
Kraštotyrinė apybraiža

Driekiasi lygumų žemė nuo horizonto iki kito horizonto. Molynais pamarginta, šaltiniais prisodrinta, juodalksnynais apiberta, vieškelėliais paraižyta. Jeigu tolomoje šmėsteli kalvelė, tai ji kaip kepurė, jeigu pasirodo vandens plotas, tai ne ežeras, o ežerokšnis. Tiktai upės tokios ramios, lėtaeigės, vandens malūnų užtvankomis perkirstos. Nevėžis, Muša ir Šuvė karaliauja, o Daugyvenė, Kiršinas, Upytė, Obelė, Dotnuvėlė, Žadikė kaip jaunesniosios sesutės vivingriuoja, bet nesigrūda, žilvičių skaraites padrėkindamos. Kaip bežiūrėsi į šio krašto žemėlapį, ežero jame neįžvelgsi, o lygumos lygumėlės kaip dosnus ūkininko stalas, ant kurio niekuomet nestigo gėrybių. Visiems: ir pokario partizanams, ir pavargėliams, ir sudegėliams. Nuo Joniškio pro Šiaulius, ir Radviliškį, nuo Pasvalio pro Pakruojį ir Panevėžį, nuo Kėdainių pro Jonavą ir Kaišiadoris - visi keliai keleliai susibėga į Kauną. Aplinkui tiktai dairykis: molynai kaip sviestas, imk ir tepkis ant riekės, o cukriniai runkeliai rudenimis kaip kumelio mitulio galvos baltuoja. Melioratoriai pastarąjį dešimtmetį tvenkė upes ir upokšnius, kad suribėtų užtvankos, kad praskrisdamas paukštis tūpteltų ant kranto ir godžiai gertų apyšvarį vandenį. Juodagalviams kirams tai linksmybės, nes vis išgulinčiuose švendrynuose - lizdavietės. Kaip du didingi sostai čia pūpso Šiauliai ir Panevėžys, vis dar tebeviliojantys kaimų išsiblaškėlius, o tarmė - su šaknies balsių pailginimais, su gražiais galūnių patrumpinimais, su lenkiškų žodelių pasigraibstymais. Tiktai linkuviai, šeduviai, pumpėniškiai, smilgėnai jau šneka ryškiau, savičiau, nenorėdami dairytis į kitus, būdami stačiokiškai žavūs.

Tylios, jaukios kapinaitės visuomet laukia Vėlinių, o piliakalnius iš senovės saugo klevų ir uosių guotai. Neišaugino ši žemelė pačių genialiausių tautos menininkų, bet aukso raidėmis į kultūros istoriją įrašyti papročių žinovai M. Katkus ir B. Buračas, dievdirbiai V. Svirskis ir A. Gedminas, raštijos atstovai M. Daukša ir L. Ivinskis, kalbos mokovai M. Miežinis ir J. Balčikonis, švietėjai G. Bitė ir M. Slančiauskas. Iš čia prozos keliais nuėjo M. Katiliškis, J. Avyžius ir J. Mikelinskas, poeto E. Mieželaičio ir dramaturgo J. Grušo čia gimta ir augta. Ir švelniasielis J. Aistis čia lyrikos sparnus užsiaugino. Kai vartai kultūros paminklų knygas, vis 1863 metų sukilėlių keliai ir keleliai, mūšių vietos ir tremties takai. O patys iškiliausi Antanas Mackevičius ir Adomas Bitė, nepabūgę carinio rimbo, būrė žmones, ilgėjosi laisvės. Ėch, ta istorinė atmintis su dvarų grožybėmis, parkų ūksmėmis, su ratuotais vežimaičiais turguose ir atlaiduose, su vardadienių savastimi ir vestuvių šurmulynėmis, su iškilmingomis Žolinėmis ir Škapliernomis. Visa jau atgyja, atsikelia, jau daug kas puoselėjama, saugoma ir globojama. Tiktai šiandien ateina Zubovų, Komarų, Medekšų, Ropų, Radvilų, Kosakovskių ir Karpių vaikaičiai į tas derlingas žemes, ne tiktai pasidairyti ir senų legendų pasiklausyti, bet ir po archyvus pasikniausti, savo buvusio gero paieškoti. Yra tokia teisė. O jeigu pabirtų valiuta, tegul nusivingiuoja turistiniai maršrutai, tegul vėl atgyja dvarų meno kolekcijos, tegul suošia parkų medijos kaip dabar Baisogaloje, Akademijoje, Šventybrastyje, Raudondvaryje, Žagarėje ar kur nors pakaunėje. Viešpatie, kaip "talentingai" sovietiniai partokratai naikino, griovė, žalojo, ardė, kad dvaro parke, kaip Pašušvyje, pastatytų kiaulidę, kurią po metų jau reikėjo remontuoti. Kiek knygų išgrobta, sudeginta, kiek ūkininkų ištremta tam, kad jie visi išmirtų, ne duoną augintų, o savo kaulais sibirus nubarstytų.

Vėjo malūnai - šių žemių simbolis. Juos atstato pakruojiškiai, galima didžiuotis radviliškėnų geležinkelininkais, bet reikia nepamiršti Upytės linininkų, Gudžiūnų sūrininkų ir Grinkiškio pienininkų. Kepalių ir Skėmių krašto derliai jau vejasi tuos, kurie ten užmarėse grūdą užaugina, tiktai kėdainiškiai ir jonaviečiai vis suka galvas, kaip nuo teršalų apsisaugoti, kaip gyventi tiems, kuriems vėjas į veidą pučia rūkštis, sieras ir visokius azotus. Nuo Baltijos iki čia atslenka lietaus debesynai, kurie apvalo orus, išfiltruoja, o medžioklės plotais žavėjosi, buvę ir matyt esantys valdininkai, nes už tai nereikia mokėti, o skanumynas tai neišpasakytas. Kaimai Vidurio Lietuvoje kaip jaukios salelės, o sodžiai kaip tyrumo ir ramybės oazės, kur sodai nulinksta obuoliais, o gegutės kū-kū ar lakštingalos trelės suvirpina netgi ekonomisto ar buchalterio širdis. Štai Guostagalis, Pelutava, Šaukotas, Kulva, Kiemėnai, Uliūnai, Vandžiogala, Pakapė - kokios istorijos prakalba, kai pašnekinti tų vietų senuką, kuris pragyveno kelias revoliucijas ir karus, kuris saugo savo kraičio ir atminties skrynelėse kalbos, tautosakos ir papročių lobius. Dar ne viskas užrašyta, mokytojai ir kultūrininkai. Kraštiečiai taip pat galėtų dažniau susirinkti ir neposėdžiauti, ar "šviesių" gimtinės perspektyvų klausytis iš viršaičių lūpų, o sėsti į ratus ir pas žmones. "Kilk ir kelk" - kalba Kurtuvėnų ąžuolo skulptūra, "dairykis po Lietuvą" - sako Buities muziejaus grožybių karalijos, "kaukšėk ir tauškėk" - kaip šešių rūšių geniai Kaukinės miškuose, "studijuok ir ieškok" - kaip Abraomas Kulvietis, mokęsis net penkiuose Europos universitetuose, "skambėk pasaulyje" - kaip suskamba S. Sondeckio orkestras nuostabios akustikos salėje Pakruojyje, "rink ir kaupk" - kaip darbštusis Juozas Šliavas Žeimelyje, palikęs storus 20 tomų rankraščius su šnekomis, istorijomis, gyvenimais ir žmonėmis.

Kai eini per Vidurio Lietuvą, nejučiomis surasi vilktakius pelkynuose ir barsukų pėdas smėlio atkalniuose, pastebėsi šernų irštvas ūksnynuose ir kurtinių šokį giraičių pragumose. Kokia čia gamtos paminklų gausa, tik stebėkis ir tyrinėk. Panevėžyje išraižyta knygnešių takais. Pakaunėje, Šilelyje, nemažoje akmens amžiaus stovykloje, prieš tūkstantmečius sėtas rugys ir grikis. Žiemgaliuose, pačioje šiaurėje, kur kviečiai mūrais stojasi, kovų su Livonijos ordinu pėdsakai. Praeitis ir legendose, ir istorinėse kronikose. Pakruojo ir Radviliškio kraštas sėte nusėtas dubenuotais akmenimis, tais didingais pagonybės reliktais, kuriems melstasi ir prie kurių su dievais kalbėtasi prie blėstančių ugniakurų. Jau restauruojamas škotų pirklių namas Kėdainiuose, kuriuose dangun šauna musulmoniškas minaretas. Šiaulaičių kaimo pilkapiai - itin reta šiose žemijose. Likimas nubloškė į Gedučius žmogų, kuris pasaulyje pagarsėjo kaip fiziochemijos mokslo pradininkas - tai Grotus. Prieš 167 metus iškastas Dubysos-Ventos kanalas būtų buvęs irigacijos stebuklu, jeigu laikas nebūtų jo sunaikinęs, jeigu priešai, kurie voromis traukė šiais kraštais, nebūtų viską griovę, deginę, plėšę, tempę, žudę. Ir kas čia nevaikščiojo. Prancūzai ir švedai, rusai ir vokiečiai, lenkai ir kryžeiviai. Ir liko "priminimas" vietos varduose, pasakojimuose, kapuose. Kai Vaižgantas kunigavo Micaičiuose, o A. Baranauskas raštininkavo Rumšiškėse, niekas tuomet nemanė, kad auga didieji tautos žodžio meistrai, sulydę prozoje ir poezijoje praeitį ir dabartį, istoriją ir buitį. Vis paieškojęs žinynuose atrandi įdomybių: kaišiadoriečiai didžiuojasi savo kardinolu V. Sladkevičiumi, o jų tautodailininkė E. Kniūkštaitė įrašyta į pasaulio tapytojų primityvistų enciklopediją, Turžėnų pašto stotis pajonavyje garsėjo savo stropiais tarnautojais, teisininkas J. Nekrašius pasaulyje išpopuliarėjo savo ekslibrių parodomis Pakruojo dvaro svetainėje.

Tautinis atgimimas paakino žmones giliau žvelgti į savo praeitį, atkurti tai, kas buvo prarasta. Štai Skaruliuose 1989 m. atstatyti kryžiai sušaudytiems kunigams (1941m. bolševikmetyje). Mariaus Katiliškio gimtinėje, Žagariškių kaime, iškilo naujas koplytstulpis. Treji kaimo vartai įvažiuojant į Darsuniškį, liudyja senąjį svetingumą. Vaišvydavoje pastatytas kryžius su šv. Jėzaus Kristaus skulptūra. Pirmajam Lietuvos savanoriui P. Lukšiui, kritusiam už Lietuvos laisvę, paskirtas paminklas memorialas. Lygumų miestelyje restauruotas paminklas Vytautui Didžiajam. Prie Krekenavos atidengtas paminklinis akmuo kunigui, sukilėlių vadui A. Mackevičiui. "Dieve, priglausk tuos, kurie pasirinko mirtį, o ne vergiją" - taip skelbia Krinčino koplytstulpis, iškilęs prie perlaidotų rezistentų palaikų vietos.

Prieš tris metus Grinkiškyje atstatytas paminklas, žuvusiems už Lietuvos laisvę. Tai buvo pirmųjų Jaunųjų ūkininkų ratelių (JŪR) dovana savo gimtinei. Kubiliūnų kaime, netoli Baisogalos, 1929.11.22. įsisteigė pirmasis toks ratelis Lietuvoje. Pastebėtina, kad pirmieji į šią organizaciją įstojo būsimieji aktoriai J. Alekna ir V. Blėdis. Vėlei atgimė garsusis kryžių kalnas Šiaulių rajone.

Vingiuoja vieškeliai, eina jais žmonės, nešasi ant pečių savo likimus. Ir vėl suskamba nutildytos dainos, ir vėl atlaidų džiugesyje susikaupiama maldai, ir vėl praeities balsai ataidi visu iškilnumu, primindami, kad visa, kas brangiausia čia pat, gimtinėje, yra tas vertingiausias dvasios turtas, kuris skiria kaimą nuo kaimo, parapiją nuo parapijos, valsčių nuo valsčiaus. Skiria savitumu: įdomia šneka, gražia pavarde, senu medžiu, nauju kryžiumi, dailia kraičio skrynia, grakščiu gandro skrydžiu...

VILNIAUS UNIVERSITETO KREIPIMASIS Į LIETUVIŲ IŠEIVIJĄ

Praėjusiais metais prof. Vytautui Skuodžiui paraginus kreipėmės į Lietuvos tremtinius - išeiviją prašydami saugoti, nenaikinti turimų spaudinių bei dokumentų rinkinių, o esant galimybei perduoti Lietuvos mokslo įstaigoms. Labai miela, kad šis prašymas neliko "šauksmu tyruose", o jau susilaukė pritarimo ir net pirmojo derliaus.

Tikras siurprizas buvo Vytauto Algirdo Kardelio laiškas iš tolimos Australijos (N.S.W., 8/52 Robertson Rd. Bass Hill). Net keletą atsiliepimų ir klausimų gauta iš JAV ir Kanados: ką saugoti, ką perduoti? Bandysiu trumpai pakartoti prašymą. Lietuva būdama už geležinės uždangos troško netik neturėdama laisvės, bet ir papraščiausios informacijos. Mes nežinome daugybės išleistų spaudinių, nei knygų, nei periodinių leidinių. Todėl viskas svarbu ir reikalinga. Tačiau reikia žinoti, kad knygos išeina kelių šimtų ar tūkstančių egzempliorių tiražu, jų daugiau išlieka, labiau tausojamos. Blogiau su žurnalais bei laikraščiais, kurie mažiau saugomi, jų popierius blogesnės kokybės, greičiau genda, sunyksta, jų vis mažiau lieka ir kai kurie negrįžtamai dingę.

Asmeniniai dokumentai, laiškai, įvairiausi rankraščiai dažniausiai yra unikalūs, turimas tik vienas egzempliorius, apie juos mažiau arba visiškai nežinoma.

Pirmosiomis lietuviškomis knygomis bei kitomis kalbomis - lituanistine senąja literatūra yra turtingiausia Vilniaus universiteto biblioteka. Tarpukario Nepriklausomos Lietuvos spauda turtingiausia yra Nacionalinė Mažvydo biblioteka. Ji ir buvusieji Knygų rūmai turi bolševikinės okupacijos metu išėjusių spaudinių pilniausią rinkinį. Šios įstaigos ir stengėsi sukaupti svetur išėjusius lietuviškus bei kitomis kalbomis spaudinius. Kai vienoje iš jų susikaupia kurių nors leidinių po keletą egzempliorių - perduodama jų neturinčioms. Dokumentus, rankraščius bei nuotraukas kaupia tik stambios bibliotekos turinčios rankraščių skyrius, ir restauracines dirbtuves. Tai Vilniaus universiteto, Nacionalinė, Mokslų akademijos biblioteka ir valstybiniai archyvai.

Nereikėtų dokumentų, rankraščių ir nuotraukų perduoti nedidelėms ar periferijos bibliotekoms, kitoms įstaigoms, neturinčioms galimybių juos saugoti, restauruoti ir tyrinėti, skelbti spaudoje.

Ne visus mums siųstus leidinius ar laiškus gaudavome, daug ir mūsų laiškų dingdavo saugumo bei cenzūros labirintuose. Tokiu atveju likdavome be kaltės kalti, o mums rašiusieji pykdavo, kad negauna atsakymo ar padėkos. Dabar padėtis pasikeitė, bet pašto darbuotojai liko tie patys ir korespondencijos likimas priklauso nuo jų sąžiningumo bei atsakomybės supratimo.

Atskiro sprendimo laukia visuomeniniai išeivijos archyvai, bibliotekos ir muziejai. Pirmiausia reikėtų rūpintis tais, kuriems gresia likvidacija, o dalis galėtų pasilikti ir veikti ateityje ten, kur jie įkurti, kur taip pat reikalingi mokslo, studijų ar kitokie centrai.

Dėkodami visiems atsiliepusiems ir besirūpinantiems turimų rinkinių išsaugojimu, norėčiau tarti nuoširdų ačiū B.D. Sulskių šeimai atsiuntusiems JAV Nebraskos valstijos Omahos lietuvių kolonijos 1984 m. išleistą istoriją - albumą "Mes lietuviai", režisieriui ir žurnalistui Juozui Kaributui už sudarytą jo veiklos originalų rinkinį ir kitiems, kurių rinkiniai dar pakuojami ar jau pakeliui į Lietuvą.

Vytautas Bogušis,
Vilniaus universiteto istorijos skyriaus vedėjas.

"ASSIGNMENT" BBC FILMAS APIE LIETUVĄ

BBC televizijos programos "Assignment" filmavimo grupės vadovas Brian Barr rugpjūčio mėn. pabaigoje lankėsi Lietuvoje. Jis susitiko su Lietuvos pareigūnais ir tarėsi dėl dokumentinio filmo "Via Baltica" gamybos. Filmavimas Lietuvoje prasidėtų rugsėjo 5 d. prie Lietuvos-Lenkijos pasienio. Iš čia BBC filmavimo grupė atvyktų į Vilnių. Numatyta filmuoti pasikalbėjimai su AT pirmininku V. Landsbergiu, Užsienio reikalų ministru A. Saudargu, Krašto apsaugos ministru A. Butkevičium ir kitais.

"Assignment" (Užduotis) yra BBC TV 45 minučių programa apie užsienio (užsienyje) problemas.

Iš Vilniaus BBC filmavimo grupė vyks į Rygą, o iš ten - į Taliną. Jie nori būti Estijoje rugsėjo 20 d., Estijos Parlamento rinkimų dieną.

BBC TV filmavimo grupės kelionę koordinavo Lietuvos Ambasada Londone.

PINIGŲ KURSAS LIETUVOJE

Nuo rugpjūčio 12 dienos Lietuvos bankas nustatė tokias valiutos pirkimo ir pardavimo kainas.

Didžiosios Britanijos svarai sterlingų perkami po 323,5 rb, parduodami po 333,4 rb.

JAV doleriai: 167,5 - 172,6.
Kanados doleriai: 141,7 - 146.
Australijos dol.: 123,7 - 127,4.
Vokietijos markės: 114,4 - 117,9.
Šveicarijos frankai: 127,3 - 132,2
Danijos kronos: 29,5 - 30,4.
Suomijos markės: 41,6 - 42,9.
Prancūzijos frankai: 33,8 - 34,8.
Norvegijos kronos: 29 - 29,9.
Švedijos kronos: 31,1 - 32,1.
Olandijos guldenai: 101,2- 104,3
Austrijos šilingai: 16,2 - 16,7.

Latvijos bankas iš Lietuvos pervedamą rublį perka už 0,9, o parduoda už 1,1 Latvijos rublio.

PINIGŲ PERVEDIMO Į LIETUVĄ GALIMYBĖS

Vilniaus bankas suteikia šias pinigų pervedimo galimybes:

1. Vilniaus bankas išperka valiutinius "Treveler's" čekius;
2. Vilniaus bankas taip pat atlieka "VISA" kreditinės kortelės operacijas;
3. Didžiosios Britanijos centrinis "BARCLAYS" bankas priima asmeninį pavedimą, kad Vilniaus banke būtų išmokėta pavedime nurodyta suma. Tam atlikti reikia nurodyti savo asmens paso numerį ar kitų asmenybę nustatančių dokumentų duomenis, kad Vilniaus bankas galėtų patikrinti, ar tikrai pervesta į Vilnių suma priklauso siuntėjui. Taip pat turi būti nurodyti pinigus gaunančio asmens pavardė ir vardas, adresas ir asmens dokumentų duomenys.

Vilniaus banke galima atidaryti asmeninę valiutinių indėlių sąskaitą. Palūkanos mokamos pagal susitarimą.

Pinigų pervedimui į Lietuvą Vilniaus banko britų svarų sterlingų sąskaitos numeris BARCLAYS banke: 30764264; JAV doleriams - 34096600.

ŽMONĖS IR ĮVYKIAI

Rugpjūčio 9 d. Lietuvių namuose koncertavo Kauno styginių kvartetas. Klasikinės muzikos ir lietuvių kompozitorių kūrinius atliko : I. Klusaitė, D. Terminaitė, S. Bartulis ir M. Daugirdas.

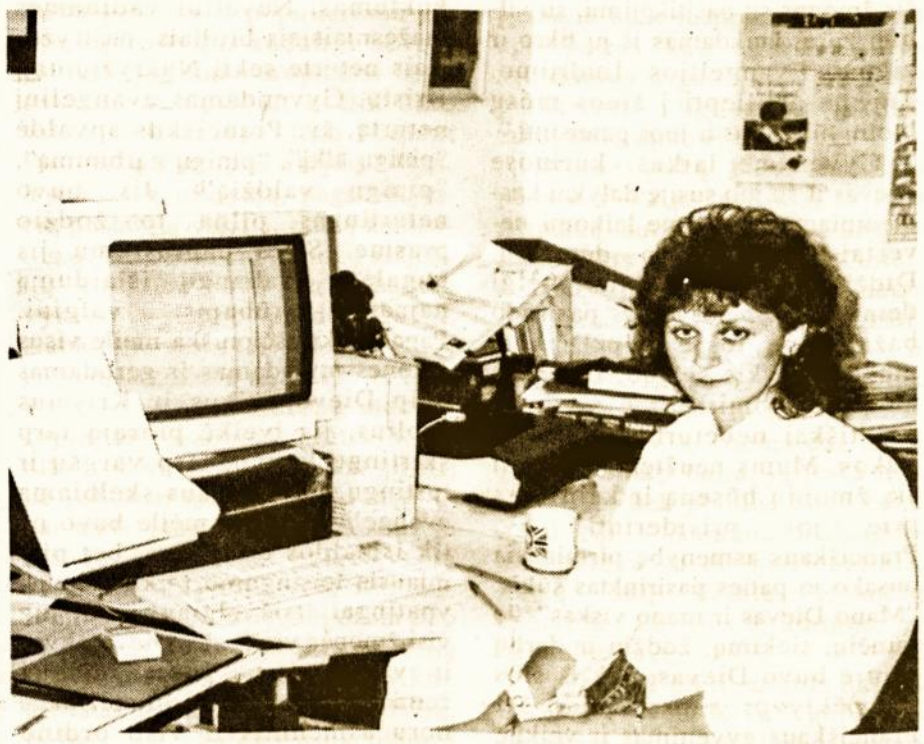

"EL" redakcijoje lankėsi Asta Kolesnikaitė, Kauno žemės ūkio projektavimo instituto darbuotoja.

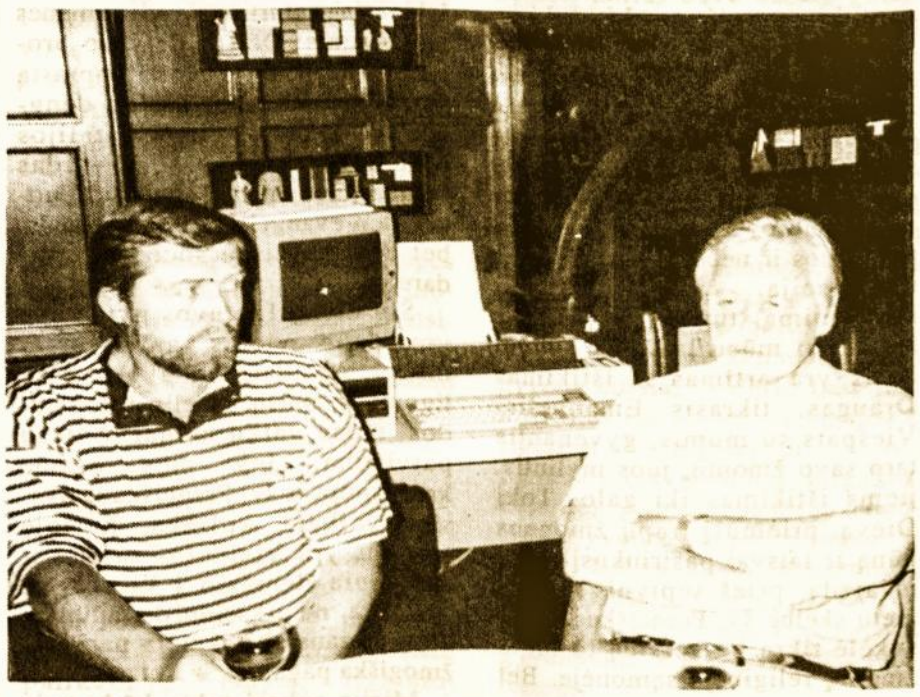

Iš Vilniaus į "EL" redakciją atvyko "Vilties" spaustuvės darbuotojai: Kęstutis Tačilauskas (viršuje) ir Algirdas Šustavičius (apačioje). Jie čia tarėsi dėl "Europos lietuvio" spausdinimo Vilniuje.

NAUJIENOS IŠ LIETUVOS

Audringo gyvenimo buvusioje Jugoslavijoje ir kitų "karštų" pasaulio taškų fone, įvykiai Lietuvoje, išskyrus galbūt tik sportą, atrodo blankiai. Todėl rašant apie juos dažnai užtenka "parako" tik elementariam jų išvardinimui. Šį kartą taip ir padarykime.

* Lietuvos Žemės ūkio ministro teigimu šiemet bus surinkta 40% mažesnis grūdų derlius. Tad reikės dar labiau susiveržti diržus, nes NVS, matyt, parduos grūdus po 20 rublių už kilogramą. Šiandien JAV doleris, beje, lygus 170 rub.

* Lietuvos vyriausybinė delegacija, vadovaujama Užsienio reikalų ministro pavaduotojo, išvyko į Kiniją derinti dvišalių santykių ir pagalbos Lietuvai klausimų.

* JAV firmos "HR Strategies" specialistai išanalizavo vyriausybės aparato darbo efektyvumą. Išvados nėra visiškai "liūdnos" - anot konsultantų, trūksta tik kompetencijos, užsienio kalbų mokėjimo ir kompiuterių. Aparate šiandien dirba 4114 žmonių, o prieš du metus jų buvo 2956.

* Paskirtas Rusijos ambasadorius Lietuvoje. Juo tapo senas diplomatijos "vilkas" N. Obiortyševas, dirbęs SSSR pasiuntinybėse Olandijoje ir Šveicarijoje. Beje, pačios Rusijos pasiuntinybės Vilniuje dar nėra.

* Rugpjūčio 11-12 d. Vilniuje vyko Lietuvos - Rusijos derybos dėl kariuomenės išvedimo. Rusai sutinka tai padaryti iki 1994 metų ir jau nebereikalauja tam darbui 5-7 metų. Šiemet Lietuvą jau paliko 3800 rusų kariškių, iki metų pabaigos šis skaičius turėtų padidėti iki 11000. 1993 m. numatoma išvesti 7000, o 1994 m. - paskutinius 17000.

* Kaliningrado ir Lietuvos pasienyje nutarta įrengti 20 pasienio užkardų ir kontrolės punktų. Tai gali smarkiai sumažinti kai kurių Lietuvos biznierių pajamas, nes dabar jie iš ten veža prekes ir žaliavas dažnai "pamiršdami" sumokėti muitus.

* Lietuvos jūrų laivininkystė suskaičiavusi turinti 43 laivus nuo 2180 iki 21000 tonų talpos. Visi laivai - sausakrūviai.

* Buvusios Tarybų Sąjungos respublikos už maisto produktus skolingos Lietuvai 3 mlr. rublių (apie 10 mln. svarų sterlingų).

* Rugpjūčio 13 d. Vilniaus aerouoste nusileido Didžiosios Britanijos aviatorių grupė. Tai buvę aukštos klasės pilotai, šiandien tebeskraidantys savo jaunystės lėktuvų modeliais. Grupės vadas - Britanijos karinių oro pajėgų maršalas - M. Betham. Vizito tikslas - ieškoti bendradarbiavimo galimybių bei aptarti paramos Lietuvos aviacijai problemas.

* Sugrįžo į Lietuvą Barselonos medalininkai. Disko metikas R. Ubartas, pelnęs aukso medalį, gavo 20.000 dolerių premiją. Bronzos medalius pelnę krepšininkai tenkinosi 4000 dol. premijomis, kurios galbūt kai kam iš jų ir "kompensuos" Lietuvos žmonių priekaištus už pralaimėjimą NVS komandai. Ketvirtfinalį pasiekę du mūsų boksininkai gavo po 1000 dol. Šuolininkė į tolį N. Medvedeva, pasiekusi aukštą ketvirtą rezultatą irgi tikėjosi padėkų, tačiau vietoj to sulaukė žinios iš Barselonos apie diskvalifikavimą dėl dopingo naudojimo.

* Lietuvos futbolo rinktinė rugpjūčio 12 d. Rygoje rezultatu 2 : 1 įveikė latvius. Tai pirmoji pergalė pasaulio čempionato atrankos turnyre, beje, prieš kurį laiką išpranašauta "Europos lietuvyje".

Sekančios rungtynės įvyks Vilniuje rugsėjo 23 d. Žaisime su Europos čempionais danais. Prognozuoti sunku, bet, manau, laimėsime.

J. Aliukonis

Lankėsi deputatas Antanas Raču

Neseniai Vokietijoje lankėsi Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos deputatas Antanas Raču, Parlamentinės grupės ryšiams su Vokietija pirmininkas. Apie savo kelionę ir jos tikslus jis papasakojo Justinui Lukošiui, Vatikano Radio bendradarbiui.

Vasario 16 gimnazija yra Vokietijoje plačiai žinomas lietuvių centras. 1991-ųjų metų kovo mėnesį atvykau čia dirbti Informaciniame biure, kuris tuo pačiu tapo pirmąja Lietuvos Respublikos, siekiančios tarptautinio pripažinimo, parlamentine atstovybe.

Ir čia pradėjau Vokietijos lietuvių bendruomenės remiamas bandyti rasti sprendimą tų klausimų, kuriuos kėlė mūsų Parlamento Užsienio reikalų komisija, Aukščiausiasis Prezidiumas ir Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis.

Čia būnant užmezgiau daug kontaktų su politikais, ekonomikos, verslo, prekybos atstovais. Vasario 16 gimnazijos geografinė padėtis labai patogi - netoli ir Bonna, Frankfurtas ir Hessenas, Baden-Würtenbergo žemės ir Bundestago Baltijos Parlamentinės Grupės pirmininko Wolfgang von Stättin rezidencija.

Kai atvykau į Vokietiją, Bundestago Grupės pirmininko von Stättin kvietimu susitikti su Parlamentinės Grupės nariais - Vokietijos Žemės Ūkio Ministerijos atstovais, atsakingais pareigūnais. Visi domėjosi tuo, kas vyksta Lietuvoje, akcentavo, kad ekonominiam bendradarbiavimui turi įtakos nestabilumas Lietuvos vyriausybėje, daugelio mūsų Respublikos pareigūnų nerangumas, o ypač, blogas pervažiavimas per sieną ties Lazdijais.

Daug dėmesio susitikimo metu buvo skiriama žemės ūkio problemom, ypač dabar, kai jau maždaug galima paskaičiuoti nuostolius dėl sausros. Aš atsivežiau Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos parlamentinės grupės raštą Bundestago deputatams, kur informuojame, kad Lietuva be skubios tarptautinės paramos neišsivers. Lietuvai trūksta apie 1,8 milijonų tonų grūdų, to kiekio negavus, sumažės mėsos bei pieno gamybos produkcija, o tai jau turės įtakos daugeliui metų. Taip pat turėsime problemų ir aprūpinant gyventojus maisto produktais. Šie klausimai ir vyravo įvairių susitikimų metu.

Vokietijos Bundestago deputatų pavedimu su Vokietijos Žemės Ūkio Ministerijos siuntimu, jau rugpjūčio 3-čią dieną į Lietuvą atvyksta ekspertai susipažinti su Žemės Ūkiu. Jie turi užduotį, paruošti projektą, kaip racionaliai aprūpinti žemės ūkio technika ir kaip organizuoti paramą šioje srityje.

Taip pat, tuo pačiu metu, į Lietuvą atvyksta Vokietijos televizijos filmavimo grupė, kuri ruoš medžiagą apie padėtį Lietuvos žemės ūkyje, apie sausros padarytą žalą, be to, teko dalyvauti renesansinės Weichesheimo pilies kieme jaunųjų muzikų seminaro dienų atidarymo iškilmėse. Labai džiugu buvo orkestrantų tarpe šalia rumunų, prancūzų, vokiečių matyti ir pasveikinti Lietuvos atstovus. Šio tarptautinio renginio globėjas buvo Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis ir Baden-Würtenbergo žemės prezidentas.

Norėčiau perskaityti keletą sakinių iš gerb. Vytauto Landsbergio pasveikinimo festivalio dalyviams: "Muzika - bendras visos žmonijos turtas, prie kurio gaminimo prisideda ir Jūsų kilnios pastangos. Turėkime vilties, kad muzikos kalba pakeis grasinimų ir baimės kalbą visame pasaulyje, kad muzika galų gale išmokys mus bendravimo harmonijos".

VAT.R.

MIRĖ JONAS RUPKALVIS

Jonas Rupkalvis buvo gimęs 1919 m. rugpjūčio 18 d. Buikiškių kaime, Tauragės apskrityje. Mirė staiga, širdies smūgio ištiktas, 1992 m. birželio mėn. 27 d. apskrities ligoninėje, Lebenstedte.

1941 metais visa Rupkalvių šeima repatrijavo į Vokietiją ir per Lenkiją pateko į Salzgitter-Lebenstedtą. Velionį valdžia tuojau įpareigavo dirbti geležies liejykloje Herman Göring fabrike, dabar Preusag A-G., kur dirbo ligi pensijos. Jo tėvai jau yra mirę ir palaidoti Salzgitter-Lebenstedto kapinėse.

1946 m. gruodžio mėn. 24 d. vedė Oną Šolinskaitę (Anna Scholintzki). Sutuokti St. Andriejaus Bažnyčioje Lebenstedte. Vaikų nesusilaukė.

Laidojimo apeigas atliko keturi kunigai 1992 m. liepos mėn. 1 d. Vietos kunigas, Martyno Liuterio bažnyčios klebonas, Huge, kunigė Tamara Schmidtienė, gim. Kelerytė iš Ofeno, netoli Oldenburgo, kunigas Martynas Klumbies iš Bensheimo/Bergstrasse ir kunigas Fr. Skėrys iš Mannheimo. Laidotuvėse dalyvavo apie 100 žmonių, iš jų daugiausiai kilę iš Lietuvos, kaimynai ir du broliai, vienas jų iš Kanados, o kitas iš JAV.

Kapas skendo gėlėse. Padėta daug vainikų. Vienas iš jų Lietuvių evangelikų liuteronų Bažnyčios Tarybos ir Valdybos iš Vokietijos. Visi dalyviai po laidotuvių buvo žmonos pakviesti į svetainę paragauti kavos su pyragu ir kitais užkandžiais.

Velionis buvo virš 30 metų Salzgitter-Lebenstedto lietuvių evangelikų liuteronų parapijos pirmininkas. Būdamas gilaus krikščioniško nusistatymo, jis savo rimtumu ir nepaprasta energija bei darbštumu ėjo šitas atsakingas pareigas ligi mirties. Už tai jam esame labai dėkingi. Jis didžiai nusipelnė Lietuvių evangelikų liuteronų Bažnyčiai išeivijoje. Dabar jis sugrįžo po išpildyto pareigingo ir prasmingo gyvenimo darbo į amžinąją Tėvynę, į kurią mes visi pakeliui esame ir kurioje pasimatysime.

Paliko liūdinčius: žmoną, du brolius su šeimom ir kitas gimines Vokietijoje ir Lietuvoje.

Visiems reiškiu savo nuoširdžiausią užuojautą ir su visais mūsų broliais ir sesėmis kartu liūdžiu netekęs ištikimo draugo ir tėvynainio bei nuoširdaus bendradarbio mūsų lietuvių evangelikų liuteronų Bažnyčioje. Ilsėkis, mielas Jonai, Viešpaties ramybėje savo brangios ir mylimos tėviškės nebepamatęs. Tebūna Tau lengva svetimoji, nors ir ne gimtoji, žemelė Vakarų Vokietijoje. Tave visuomet pagarbiai minėsime.

Pamokslo tekstas: Psalmė 21. Viešpatie, mūsų Dieve, būk su mumis, kaip tu buvai su mūsų tėvais. Neprastok mūsų ir neatitrauk Savo rankos nuo mūsų. (Pirmoji Karalių knyga 8, 57)

Kunigas Fr. Skėrys

KUNIGAS IŠ ČIKAGOS

Birželio 25 d. Vatikano lietuviškoje radijo valandėlėje kalbėjo kun. Juozas Prunskis iš Čikagos.

Aš šiemet baigiu 85-us metus ir jau gegužės mėnesį - 60 metų kaip kunigas. Džiaugiuosi savo ilgu amžium ir manau, kad čia daug nulėmė, kad būdamas labai jaunas įsijungiau į ateitininkų ir skautų sąjūdį, ir tada nusprendžiau laikytis pilnos abstinencijos - nevartoti jokio alkoholio ir be tų nuodų mano organizmas galėjo ilgiau laikytis. Aš taip pat džiaugiuosi, kad tapau kunigu. Kai baigiau Rokiškio gimnaziją 1925-aisiais metais, buvau dvejus metus mokytoju pradžios mokykloje ir buvo vilties paveldėti tėvo didelį ūkį, kadangi buvau vyriausias sūnus, tačiau pradėjau aš galvoti, kad krikščionybės idealai yra taip svarbūs, Kristaus mokslas taip brangus, kad verta tam aukoti savo gyvenimą ir dėl to nutariau stoti į seminariją Kaune. Tenai drauge baigiau ir Vytauto Didžiojo Universitetą, paskiau dar išėjau papildomas studijas Teisių Fakultete ir gavau licenciato laipsnį. Mano didžiausias darbas Lietuvoje buvo su plunksna - tarnavau altoriui ir plunksnai. Mes drauge su rašytoju Juozu Grušu redagavome populiarų, plačiai skaitomą "Mūsų laikraštį", o paskui man teko būti redaktoriumi "XX-ojo Amžiaus" dienraščio. Ten man teko dirbti su tokiais dideliais idealistais, kaip dr. Grinius, Ambrazevičius-Brazaitis, kaip kunigas Yla, kaip Pranas Delininkaitis, kaip profesorius Zenonas Ivinskis, dr. Antanas Maceina, Ignas Skrupskelis ir kiti mūsų draugai, kurie buvo Vakarų universitetuose baigę studijas, kurie susipažino su Vakarų Pasaulio progresyvia kultūra, ir kurie norėjo Lietuvoje įskiepyti tą pažangią krikščionybę. Dirbti su jais buvo malonumas ir kartu mokslas, stebint jų didelį pasišventimą. Visi jie buvo ateitininkai. Deja, okupantai-komunistai "Mūsų laikraštį" atėmė ir pradėjo areštuoti mūsų žmones - visų pirmą Skrupskelį, paskui ir kai kuriuos kitus, ir tada aš dar nuvažiavau į tėviškę pabūti - sakiau, kad tai gal mano paskutinės dienos. Tada mano draugai atsiuntė žinią iš Kauno, kad paskutinės jau valandos: "Tavo vardas sąraše areštuotinų". Aš tada per sieną, kuri buvo saugoma rusų karių su šunimis, su didžiausiu pavojum gyvybei pabėgau į Vokietiją. Tenai dar buvau uždarytas 10-čiai dienų koncentracijos lageryje, o paskiau pasiekiau Čikagą ir čia išgyvenau 50-šimt metų.

Būdamas išeivijoje aš dirbau taip pat su spauda - man teko redaguoti žurnalą "Laivas", buvau per keliolika metų dienraščio "Draugo" redakcijos narys. Bet svarbiausia, aš įsitikinau, kad mūsų tautos stiprybė yra tvirtas ryšys su krikščionybe, kad Kristaus Mokslas gali duoti moralinės ir dvasinės jėgos, nugalėti visus tuos sunkumus. Dėl to aš pašvenčiau savo gyvenimą rinkti medžiagą apie konvertitus, kurie iš kitų tikybų perėjo į katalikybę ir rašyti knygas apie religiją ir tikėjimą. Man gilų skausmą padarė okupantų-komunistų žiaurumai Lietuvoje. Mano tėvas mirė Sibire, motina buvo ištremta į Sibirą. Kuomet į Ameriką atvažiavo Chruščiovas, aš paprašiau, kad leistų jai iš Lietuvos atvykti į Ameriką ir tokį leidimą gavau. Mačiau didelę komunistų tironiją ir nutariau pašvęsti savo jėgas - užregistruoti tuos jų kruvinus darbus, kad jie žinotų, kad pasilieka istorijoje, kas turėjo būti jiems savotiškas perspėjimas, kad mestų tą terorą. Man teko parašyti 37 knygas ir brošiūras, kelias iš jų redagavau kartu su kitais. Jų tematika daugiausia lietė religines tiesas ir komunizmo žiaurumus. Džiaugiuosi, kad galėjau tam gyvenimą pašvęsti.

Aš dabar su didžiausiu dėmesiu seku gyvenimą Lietuvoje - nes tenai lietuviai, mūsų broliai. Yra mums labai brangūs ir džiaugiuosi, kad Lietuva atgavo nepriklausomybę. Taip pat labai svarbu, kad mūsų broliai Lietuvoje būtų nepriklausomi nuo savo grupinių aistrų ir, kad galėtų visą darbą dirbti bendradarbiaudami, sutartinai su kitomis grupėmis. Tas ypatingai labai svarbu - šiuo metu Lietuva garsi Vakarų pasaulyje, bet vis dėlto svetima kariuomenė yra Lietuvoje. Mums reikia laikytis didelės vienybės, kad mes galėtume pilną nepriklausomybę pasiekti.

Todėl aš sveikindamas mielus brolius Lietuvoje visų pirma skatinčiau laikytis gilių, svarbių krikščionybės principų - tai yra mūsų moralinė jėga, kuri padės mums tapti taip pat ir dvasiniai nepriklausomais ir padės ištverti visuose gyvenimo sunkumuose. Taip pat norėčiau skatinti, kad mūsų broliai Lietuvoje gyventų blaivybėje ir abstinencijoje. Iš savęs patyriau, kaip tas svarbu žmogaus sveikatai ir visam žmogaus gyvenimui. Norėčiau maldauti Lietuvos brolius, kad šiose svarbiose valandose būtų ištvermingi, kad siekimas ir noras pasiekti pilnos nepriklausomybės Lietuvai padėtų nugalėti visus tuos ekonomiškus sunkumus, kuriuos tauta kenčia. Paduokime vieni kitiems rankas - vienybėje, sutarime mes galėsime daug laimėti ir daug pasiekti. Svarbiausia šalia laisvės ir nepriklausomybės atgimimo, kad atgimtų mūsų dvasia - moralinis atgimimas, kad mes neskęstume kokioje pornografijoje ir kitose blogybėse, bet kad sutelktumėm visas jėgas Lietuvos laisvei ir nepriklausomybei.

Mes galime įkvėpimo semtis iš mūsų didžiųjų švytinčių žvaigždžių, kurios savo charakteriu duoda mums įkvėpimą. Šventas Kazimieras buvo įkvėpimas Lietuvos pulkams kovojant prieš Maskvos užpuolimus, jis taip pat yra mums pavyzdys ir įkvėpimas dabar gyventi krikščionišką, nuoširdų gyvenimą. Jo nei karališkieji rūmai nesugadino, jis pasiliko skaisčios dvasios.

Kitas mums pavyzdys - Jurgis Matulaitis, kuris tiek daug pasišventimo parodė mylėdamas Lietuvą ir pašvęsdamas gyvenimą dėl Lietuvos laisvės.

Taigi, šitų dvasinių švyturių vedami, mes gyvendami Dievo ir Tėvynės meilei pasieksime daug. Aš tikiu, kad Lietuva vėl bus laisva, nepriklausoma nuo tų įgudų, kurios dabar gąsdina mus, kad mes galėsim gyventi vėl taip sveiką, saulėtą gyvenimą, kaip gyvenome prieš Sovietų Sąjungos okupaciją. Tegul tos nelaimės sujungia dabar mus bendram, vieningam, sutartiniam darbui ir žinokite, kad mes, išeivijos lietuviai, esame su jumis savo širdimi, savo mintimis ir jūs esate nepaprastai mums brangūs, mes jus mylime ir norime kiek galime pagelbėti. Dieve, jums padėk!

Kun. J. Prunskis

VADOVAUKIMĖS MEILE IR PAKANTUMU

Pirmiausia, jei norime našiai dirbti ir susilaukti pozityvių savo darbo vaisių, turime atnaujinti savo veidą. Tame glūdi kiekvieno krikščionio pašaukimas - atsinaujinti. Tomo Celano žodžiais, šv. Pranciškus "be perstojo atsinaujindavo ir vis iš naujo pradėdavo". Šią savybę jis paliko mums, savo dvasios vaikams. Būdami ištikimi, turime pajusti galingą jo kvietimą į naujus vynmaišius pilti jauną vyną. Ne vienam šiandien žodis "tretininkas" asocijuojasi su prieškario Lietuvos šventorių senutėmis, su rožančiumi ir procesijomis aplink bažnyčią. Pasakysiu iš karto, kad tokių tretininkų daugiau nebus. Ne dėl to, kad jie būtų blogi ar netikri, bet todėl, kad nėra tos Bažnyčios, kuri buvo prieš 50 metų, nėra ir tos Lietuvos. Atkurdami, palaikydami ir plėsdami pranciškonų pasauliečių judėjimą, mes anaiptol nesiekiame pasukti atgal istorijos ratą ir pamėginti prikelti tai, kas praėjo. Tai būtų bergždžios pastangos, kurios paverstų mus muziejumi. Visi žinome, kad muziejuje viskas yra truputį negyva ir netikra; į muziejų ateina pažiopsoti, bet niekas ten negyvena. Kokia brangi ir miela atrodytų praeitis, jos mes neatgaivinsime. Dievas yra tas, kuris visa daro nauja. Dėkodami šiandien seniesiems tretininkams už jų ištikimybę ir ištvermę persekiojimų metais, turime kuo plačiau Trečiojo Ordino duris atverti jaunajai kartai. Su pasitikėjimu, su viltimi, su meile priimti jaunus žmones, kurie, užsidegę Evangelijos gerąja naujiena, trokšta sekti šv. Pranciškaus pėdomis. Tik jie gali suteikti pranciškonų pasauliečių judėjimui naujos dvasios, naujos gyvybės.

Savo ruožtu jaunimas neturėtų šalintis senųjų tretininkų, neturėtų statyti priešiškumo sienos tarp savęs ir jų. Tą patį galima pasakyti ir apie tradicines tikėjimo vertybes. Užuot niekinę ir ignoravę senosios kartos pamaldumo formas, jų prisirišimą prie tradicijų, jaunieji turėtų rodyti daugiau meilės ir supratimo, prisiminę, jog "Dievas nėra sumaišties, bet santarvės Dievas" (1Kor 14,33).

Šiandien iš naujo keliame klausimą, kokia yra pranciškonų misija šių dienų pasaulyje? Gerai žinoma, jog Pranciškus darė milžinišką įtaką savo dienų pasauliui. Kaip jo vaikai ir sekėjai, mes taip pat turime keisti savo epochos veidą. Turime nuolat gilintis į "laiko ženklus", išmokti juos skaityti ir ieškoti į juos atsakymo pranciškoniškoje dvasioje.

Vieną tų ženklų matau Lietuvos žmonių dvasios alkyje, kurį pagimdė ilgi priespaudos dešimtmečiai ir mūsų krašto Bažnyčios sustabarėjimas. Nepaisant to, kad Bažnyčia jau keli metai turi pilną veikimo laisvę, kalbėti apie krikščionišką Lietuvos žmonių atgimimą dar per anksti. Taip, atgimė katalikiški papročiai, gero tono reikalu tapo sekmadieninis bažnyčios lankymas, išaugo sakramentų praktika, tačiau tai toli gražu nereiškia, jog Lietuva atsivertė, atsigręžė į gyvąjį Dievą. Kasdieninis mūsų gyvenimas, mūsų politika, deja, pateikia visai kitokius įrodymus. Ir darosi baisu, kad atstatę ir išpuošę savo šventoves, kryžiais nusagstę pakeles ir miestų aikštes, mes vieną dieną išgirsime rūstų pranašo Izaijo balsą. "Ši tauta šlovina mane lūpomis, bet jos širdis toli nuo manęs". Todėl pats svarbiausias uždavinys šiandien yra Evangelijos skelbimas ir jos įgyvendinimas savo kasdienybėje. Lietuvos žmogus, pavargęs nuo lozungų, nuo paradinės relegijos ir trokštantis tikrų dvasinių vertybių, ieškantis Dievo, kuris būtų gyvas ir veiklus jo gyvenime, šiandien šis žmogus su pasitikėjimu, su viltimi žiūri, laukdamas iš jų tikro ir gilaus Evangelijos liudijimo. Turime atsiliepti į šiuos mūsų brolių lūkesčius ir juos pateisinti.

Gyvename laikus, kuriuose Dievas ir su juo susiję dalykai kasdieniniame gyvenime laikomi nevertais pagrindinio dėmesio. Didžiajai žmonių daliai, netgi tiems, kurie per šventes pasirodo bažnyčiose, tokie kaip Dievas, mūsų santykis su juo, tikėjimo augimas, pomirtinis gyvenimas praktiškai nebeturi prasmės ir įtakos. Mums neužtenka pažinti šią žmonių būseną ir kaip nors prie jos prisiderinti. Šv. Pranciškaus asmenybę pirmiausia nusako jo paties pasirinktas šūkis: "Mano Dievas ir mano viskas". Jo minčių, siekimų, žodžių ir darbų centre buvo Dievas. Tik iš šios perspektyvos suprantamas šv. Pranciškaus gyvenimas ir veikla, jo įtaka savo laikų pasauliui. Kaip ir šv. Pranciškus, mes turime gyventi giliai persisunkę Dievu ir santykiu su juo. Liudykime pasauliui Jėzų Kristų, kuris yra gyvas ir veikiąs mūsų dienomis. Tai pats svarbiausias mūsų misijos elementas. Šiandien, kaip ir prieš septynis šimtus metų, gimsta nauja epocha, kuriai senosios Dievo vaizdavimo formos atrodo nudėvėtos ir nebegyvos. Per kontempliaciją, per asmeninį išgyvenimą turime surasti ir atskleisti mūsų laikams Dievą, kuris yra artimas ir ištikimas Draugas, tikrasis Emanuelis-Viešpats su mumis, gyvenantis tarp savo žmonių, juos mylintis, jiems ištikimas iki galo. Tokį Dievą, priėmusį trapų žmogaus kūną ir laisvai pasirinkusį tarno išvaizdą, prieš septynis šimtus metų skelbė šv. Pranciškus, ir tai sukėlė tikrą perversmą to meto žmonių religinėje sąmonėje. Bet pristatyti žmonėms Kristų reiškia kur kas daugiau negu tik skelbti jį. Reikia, kad Kristus veiktų mūsų gyvenime, mūsų liudijime, kad jis būtų atpažįstamas iš mūsų kasdieniško elgesio.

Susiduriame su kita problema - su augančiu mažų krikščioniškų grupių, sektų, aktyvumu Lietuvoje, pirmiausia miestuose.

Derėtų vadovautis daugiau meile ir pakantumu negu užgautomis ambicijomis, nepasotinamu noru dominuoti. Sektų atsiradimas Lietuvoje yra iššūkis mūsų sutingimui, mūsų neveiklumui. Nuolankiai priimkime jį kaip Apvaizdos mums duotą ženklą, skatinantį mus pabusti iš miego ir pamatyti pasaulį naujomis akimis. Kovoti su sektomis administracinėmis priemonėmis yra beprasmiška, ir nekrikščioniška. Kaip ir šv. Pranciškaus laikais, taip ir šiandien pranciškoniškąją charizmą pirmiausia charakterizuoja mažumas, paprastumas, kuklumas. Neveltui vadinamės mažesniaisiais broliais, pasiryžusiais neturte sekti Nukryžiuotąjį Kristų. Gyvendamas evangelinį neturtą, šv. Pranciškus apvaldė "pinigų alkį", "pinigų garbinimą", "pinigų valdžią". Jis buvo neturtingas pilna to žodžio prasme. Savo paprastumu jis nugalėjo prabangų išlaidumą namams, rūbams, valgiui. Pagaliau krikščioniška meile visus žmones mylėdamas ir gerbdamas kaip Dievo vaikus ir Kristaus brolius, jis įveikė prarąją tarp skirtingų luomų, tarp vargšų ir turtingų. Pranciškaus skelbiama evangeline artimo meile buvo ne tik išmaldos dalijimas, bet pirmiausia teisingumo reikalavimas, ypatingai atsižvelgiant į tai, jog visi žmonės yra lygūs Dievo akyse ir visi turi tą pačią teisę į žemiškąsias gerybes. Pranciškaus noru asmeninis ir viso ordino neturtas pirmiausia turėjo reikšti ne turto atsižadėjimą, bet turto ir gyvenimo sąlygų pasidalijimą su labiausiai neturtingais visuomenės sluoksniais. Dėl to jis savo broliams kaip rūbą parinko paprastą maišą su gobtuvu, kuriuo dengdavosi nuo lietaus Italijos piemenys. Taip pat ir vardas "mažesnieji broliai" nebuvo duotas vien evangeliniais sumetimais, bet drauge reiškė socialinį solidarumą.

Šių dienų Lietuvos gyvenime yra daug vietos gailestingai meilei. Apsidairykime! Ar mūsų ligoninės, mūsų senelių prieglaudos, mūsų vaikų namai iš tiesų patvirtina, jog mes esame krikščionys ir šv. Pranciškaus dvasios vaikai? Aplinka, kurioje žmogus yra užsidaręs savyje ir nekreipia dėmesio į kitus, yra nesveika, nekrikščioniška aplinka, ir ją geriausiai pakeičia paprasta žmogiška pagalba.

Misija sukasi tokiu būdu apie tris dalykus: Dievą, žmogų ir pasaulį. Šios trys sritys viena kitai ne kiek neprištarauja, dar daugiau - įsipareigojimas Dievui yra neįmanomas be įsipareigojimo žmogui ir pasauliui, kurį Dievas taip pamilo, jog atidavė savo vienatinį Sūnų jam išgelbėti.

Šiandien Lietuvoje Pranciškus Asyžietis yra apsuptas neapsakoma simpatija ir nuostaba. Jis turi ką pasakyti mūsų laikų žmogui, turi kuo atgaivinti jo ištroškusią dvasią. Ir pirmiausia jis kalba mums apie begalinę meilę, kuria Dievas pamilo žmogų, apie meilę, kuria ir mes turime mylėti vieni kitus.

Per savo dvasios sūnus ir dukteris šv. Pranciškus tęs savo misiją žmonių tarpe, bėgdamas dulkėtais ir duobėtais pasaulio keliais.

Pasaulio, už kurį Kristus praliejo savo nekaltą kraują, už kurį mes esame Jam giliai dėkingi.

Kun. Saulius Bytautas, OFM

VAR. R. Transliacija

KALINIŲ GLOBOS DRAUGIJA

Kalėjimo drausmė ne visada leidžia kalinius lankyti, bet jeigu leidžia - turėtų susirasti ir geraširdžių žmonių, pasirengusių tokiai kilniai ir reikalingai artimo meilės tarnybai. Kai kurie kaliniai turi šeimas, turi draugų ir pažįstamų, kurie jų neužmiršta, aplanko ir atsiunčia laiškų. Blogiau kaliniams, neturintiems arti gyvenančių pažįstamų. Tačiau gerų žmonių atsiranda. Lietuvoje kalinius stengiasi aplankyti "Caritas" bendradarbės, įvairių moterų draugijų narės, parapijų atstovai ir kiti geros širdies žmonės.

Vienas Alytaus pataisos kolonijos kalinys mums rašo, kad jam ir bendro likimo draugams daug džiaugsmo ir paguodos atneša kunigo ar "Caritas" darbuotojos gydytojos Birutės Žemaitytės apsilankymai. Kolonijos koplytėlėje būna pamaldos, o taip pat kaliniai gali su kunigu ar gydytoja pasikalbėti, pasitarti ir pasiguosti.

Lankytojų pradžiuginti ir paguosti kaliniai paprastai būna ramesni, geriau laikos kalėjimo drausmės ir mažiau priešinasi prižiūrėtojams. Šie, iš savo pusės, tampa švelnesni, ne tokie griežti. Kalėjimo administracija, nuteistųjų sargai ir prižiūrėtojai, žinoma nenori, kad lankytojai apie juos ir visą kalėjimo gyvenimą blogai kalbėtų, dėl to ir patys turi geriau laikytis įstatymais numatytos tvarkos, vengti savivalės ar žiaurumo.

Viena svarbiausių problemų: ką darys kalinys, išėjęs į laisvę. Gera tam, kuris turi šeimą ir žino, kad ras darbą ir galės normaliai gyventi. Bėda gi kitiems, praradusiems ryšius su išorinio pasaulio žmonėmis.

Lietuvoje veikia "Kalinių globos draugija" - pirmininkas Česlovas Stonys. Prieš porą mėnesių įvykusiame Draugijos suvažiavime jis kalbėjo: "Daugelis kalinių laisvės bijo daugiau, negu kalėjimo. Kol kas Lietuvoje nėra nakvynės namų, nei labdaros valgyklų; šimtai benamių vėl daro nusikaltimus ir vėl grįžta ten, iš kur neseniai buvo išėję. Siekdama sumažinti tokių recidyvų skaičių, valstybė turėtų padaryti viską, kas įmanoma, kad šie žmonės pajustų ryšį su pasauliu, kad norėtų ir galėtų gyventi dorai, kad niekada nebegrįžtų į kalėjimą.

VAT.R.

BALTŲ KELIAI

Dabartinė baltų tautų - lietuvių ir latvių, prisišliejusių rytiniame Baltijos jūros pakraštyje, teritorija šiuo metu apima tik šeštąją dalį baltų etnoso, susiformavusio III tūkst. pr.Kr. pabaigoje - II pradžioje didžiulėje Europos teritorijoje tarp Vyslos vakaruose ir Dniepro rytuose. Kokių būta kitų baltų genčių ir kodėl didžiulė jų dalis išnyko iš Europos žemėlapio? Kaip ir kada tai atsitiko? Atsakymų į šiuos klausimus šiandien tebeieško įvairių šalių archeologai ir lingvistai, istorikai ir antropologai.

Baltų kilmės problema tampriai susijusi su indoeuropiečių klausimu. Kalbininkai teigia, jog indoeuropiečių prokalbė egzistavo jau V -IV tūkst. pr.Kr. ar net VII tūkst. pr.Kr., o jų protėvynė galėjo būti: 1) Šiaurės vakarų Indija arba Centrinė Azija; 2) Šiaurės arba Centrinė Europa; 3) Pietryčių Europa; 4) Rytų Turkijos, Pietų Kaukazo ir Šiaurės Irano teritorija. Pastaruoju metu populiaresnė yra trečioji versija, kadangi beveik įrodyta, jog indoeuropiečiai buvo gyvulių augintojai, o šiai ūkio šakai geriausiai tiko būtent Pietryčių Europos stepių sritys. Ypač daug įrodymų, pagrindžiančių pastarąją versiją, randa archeologai. Socialinė šių karingų klajoklių struktūra buvo patriarchalinė, vyravo vyriško prado dievai. Dabartiniu metu tai - Pietų Rusijos ir Rytų Ukrainos teritorija. Iš čia į Rytų ir Vidurio Europą indoeuropiečiai pradėjo veržtis V-IV tūkst. pr.Kr. ir jau III tūkst. pr.Kr. jie galutinai užkariavo Europą, tuo pat metu įvairiai sąveikaudami su iki to laiko ten egzistavusiu vietiniu substratu. Tie indoeuropiečiai, kurie atsikėlė į dabar taip vadinamą senovės baltų teritoriją (ji sudaro 860 tūkstančių kv.km. plotą ir apima Lietuvą, Latviją, Baltarusiją, Vakarų Rusiją, Šiaurės vakarų Ukrainą, Kaliningrado sritį ir Šiaurės rytų Lenkiją), susidūrė su čia gyvenusiais finougrais. Laikui bėgant, minėtoje teritorijoje viršų paėmė ateiviai indoeuropiečiai, kurių kultūros kontaktai su vietiniu substratu, tų kontaktų pobūdis sąlygojo savitos baltų kultūros gimimą, kultūros, šiandien aiškiai besiski-riančios nuo kitų indoeuropiečių šakų. Tuo tarpu, į šiaurę nuo Dauguvos upės esančioje teritorijoje senasis substraktas - finougrai sugebėjo atsilaikyti. Ateivių indoeuropiečių kultūros poveikis čia buvo labai nežymus. Šiandien senajai finougrų kultūrai čia atstovauja estai, suomiai ir karelai.

Dar po kurio laiko, maždaug II-I tūkst. pr.Kr. baltai suskilo į vakarinius ir rytinius. Vakariniai baltai - jie gyveno tarp Vyslos ir Nemuno - vėliau "tapo" prūsais ir jotvingiais, o rytinių baltų palikuonys, išnykę ilgainiui Vakarų Rusijoje, Baltarusijoje ir Šiaurės vakarų Ukrainoje, šiandien puoselėja savo senąją kultūrą Lietuvoje ir Latvijoje.

Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose apie baltus užsimena 98 m. P.K. Tacitus. Jis juos vadina aisčiais. Kai kas mano, jog šis romėnų kronikininkas turėjo omenyje tik prūsus. Vėliau, jau II a. viduryje K. Prolemėjus savo raštuose pamini kitas baltų gentis - galindus ir sudūvius. Šiuose raštuose kalbama, jog be įprastinės gyvulininkystės, baltai jau turi gana aukšto lygio žemdirbystę, sėkmingai verčiasi medžiokle ir žvejyba. Tai patvirtina ir archeologiniai tyrimai. Tokią pažangą lėmė ne tik pačių baltų kultūros ypatybės, bet ir prekybiniai kontaktai su Šiaurės, Vakarų ir Vidurio Europos kraštais. Ypatingai intensyvūs kontaktai II-III a. egzistavo su Romos Imperija, jos provincijomis.

Pagrindiniu mainų objektu buvo gintaras, už kurį baltai įsigydavo metalų, įvairių gaminių. Prekybos dėka atsirado galimybė perimti ir pažangias gamybos technologijas. Vėliau baltų ryšiai su antikiniu pasauliu kiek susilpnėjo, bet žinia apie baltus, kaip apie darbščius žemdirbius ir patikimus prekybos partnerius ilgam įsišaknijo europiečių sąmonėje.

Didelė įtaką baltų kultūrai padarė V-VI a. kontaktai su rytų germanų tauta - gotais, bei užjūrio kaimynais skandinavais. Gotai, atsikėlę, matyt, iš Gotlando salos III a. pradžioje, apsigyveno vakarinių baltų teritorijoje tarp Vyslos ir Priegliaus. Vėliau jie patraukė link Juodosios jūros ir ten įsikūrė. Tačiau V-IV a., jiems dar tebegyvenant tarp baltų, jų įtaka tiek kultūrinė, tiek politinė buvo labai žymi. Na, o skandinavai daugiau kontaktavo su rytiniais baltais, kurių dalį žemių, esančių dabartinės Latvijos teritorijoje, jie net kolonizavę.

Pagaliau I tūkst. antroje pusėje, maždaug VIII-X a. galutinai išryškėjo baltų genčių teritorinės ribos. Vakaruose, ties Vyslos žemupiu prūsai atsiima savo žemes, kurias buvo užėmę gotai. Sembijos pusiasalyje randame sembus, notangus ir varmius (pastarieji ypač turtingai laidoja savo mirusiuosius). Vakarų Mozūrų srityje gyvena galindai, tarp didžiųjų Mozūrų ežerų ir Nemuno vidurupio - jotvingiai, šiaurinėje Rytų Prūsijos dalyje - Priegliaus aukštupio bei Nemuno žemupio teritorijoje - nadruviai ir skalviai. Visa tai - vakarų baltų gentys. Baltijos rytiniame krante tuo metu gyvena kuršiai, Vidurio Latvijoje ir Šiaurės Lietuvoje - žiemgaliai, į šiaurę nuo žemgalių, prie Rygos įlankos - lyviai, sėliai, latgaliai. Pastarieji pamažu spaudžia senuosius gyventojus - finougrus į šiaurę, kol pagaliau "atsiremia" į slavus, kurie tuo metu, t.y. IX-XII a. jau buvo asimiliavę baltus, gyvenusius Vakarų Rusijos teritorijoje.

Būtent šis slavų spaudimas, o taip pat jų judėjimas į Vakarus iš Baltarusijos ir Šiaurės vakarų Ukrainos sąlygojo lietuvių ir žemaičių atsiradimą šiandieninėse jų gyvenamose srityse. Traukdamiesi į Vidurio Lietuvą, lietuvių ir žemaičių protėviai pamažu inkorporavo centrinėje Lietuvoje gyvenusius baltus, kurių pėdsakus šiandien aptinkame lietuvių kalbos dialektuose. Maždaug V-VIII a. žemaičiai pradeda atsiskirti nuo lietuvių-aukštaičių. Spaudžiami aukštaičių, žemaičiai, pagaliau, atsikelia į vakarinę Lietuvą, kur susiduria su kuršiais. Būtent šis faktas ir sąlygoja žemaitiškos tarmės ypatumą, kitaip tariant, žemaičių tarmė - kuršių asimiliavimo produktas. Tačiau žemaičiai irgi buvo lietuviai dar tuomet, kai nebuvo susidariusi Lietuvos valstybė. Tai patvirtina to meto raštai, kuriuose šalia daugelio baltų genčių, tame tarpe ir lietuvių, nerandame žemaičių vardo.

Lemtingas baltams buvo XIII a., kai vyko genčių konsolidacija ir formavosi savarankiškos tautos: prūsai, lietuviai, latviai. Liūdną prūsų tautos istoriją šiandien žinome. Nepaisant atkaklaus pasipriešinimo kryžiuočiams, 1242-1249 m. ir 1260-1273 m. sukilimų, jie 1283 m. buvo galutinai užkariauti. Tuo pat metu kalavijuočiai ilgam pavergė ir latvius. Ir tik lietuviai sugebėjo tuo nelabu laiku baltams sujungti savo žemes ir suformuoti naują politinį junginį - sukurti Lietuvos valstybę.

Pagal R. Valkaitės-Kulikauskienės straipsnį "Baltai" ("Mokslas ir Lietuva", Nr. 3) paruošė

J. Aliukonis.

30 METŲ VEIKLOS MINĖJIMAS

Šių metų gegužės 5 d. sukako 30 metų, kai Suvalkuose įsikūrė buvusios LVKD ratelis. Šiai svarbiai datai paminėti Suvalkų skyrius ruošėsi ilgai, kadangi minėjimo programa buvo gana plati.

Iškilmės prasidėjo š.m. gegužės 17 d. 14 val. lietuviškomis mišiomis Suvalkų gimnazijos bažnyčioje. Jas atnašavo kunigas Jonas Jurgis Macekas, šiuo metu dirbantis Filipow parapijoje. Kunigas džiaugėsi, kad vėl gali patarnauti lietuviams, kaip ir seniau. Mišios buvo aukojamos LLD Suvalkų skyriaus 30-ties metų veiklai paminėti ir už žuvusius Lietuvos partizanus - Vytautą Prabulį ir Jurgį Krikščiūną. Savo pamokslė kunigas pažymėjo, kad mišių intencija labai sutampa su skaitytos evangelijos turiniu, kurioje buvo kalbama apie žmonių egoizmą. Lietuvos partizanai nebuvo egoistai, kadangi neieškojo sau patogios vietos naujoje, komunistų sukurtoje, santvarkoje. Jie paaukojo savo gyvybę kitų labui. Mišių metu evangelijos tekstus skaitė Renata Malinauskaitė ir Aurelija Pečiulytė, o kunigui patarnavo Artūras Nevulis ir Arvydas Makauskas. Mišiose be Suvalkų lietuvių, kurių susirinko gana daug, dalyvavo didelis Punsko lietuvių būrys - tarp jų choristai ir vargonininkas. Už tai jiems tariu nuoširdų ačiū. Pamaldos vyko be vargonų. Jų metu buvo giedamos lietuviškos giesmės, o baigiant visi sugiedojo Tautišką giesmę. Noriu pridurti, kad tai buvo antros lietuviškos mišios Suvalkų lietuviams. Pirmąsias atnašavo 1991 m. birželio 5 d. vysk. Paulius Baltakis su vysk. Antanu Vaičiumi, grįždami iš susitikimo su popiežiumi Lomžoje. Paskui, nors ir buvo žadėta, nebuvo leista Suvalkų lietuviams melstis gimtąja kalba.

Po mišių visi nuvažiavome į didžiausias Suvalkų kapines, kurios yra prie kelio, vedančio į Olecką. Čia vyko paminklo, skirto žuvusiems Lietuvos partizanams, pašventinimo iškilmės. Prie paminklo pirmiausia buvo uždegtos žvakės, iškelta lietuviška vėliava ir pastatyta garbės sargyba. Susirinkusieji sugiedojo kelias lietuviškas giesmes, o kunigas J.J. Macekas paminklą pašventino. Kazimieras Baranauskas skaitė pranešimą apie partizanų žuvimo aplinkybes ir kitus lietuvių paminklus, kurie yra šiose kapinėse. Jis pažymėjo, kad Suvalkų kapinėse yra palaidotas žinomas Lietuvos kraštotyrininkas Juozas Matas Radziukynas. Jam mirus, žmona su vaikais pastatė paminklą su lenkišku užrašu. Kapas iki šiol nesurastas. Taip pat šiose kapinėse yra palaidotas Pranas Lastauskas, kuris mirė 1904 m. Tai vienintelis paminklas su lietuvišku užrašu, kuris yra šiose kapinėse. Jį surado Dapkevičiūtės ir iki šiol globoja.

Po iškilmių kapinėse daugelis susirinko į šiai progai skirtą vakaronę, kuri vyko mokytojų namuose. Įžanginį žodį tarė Gintautas Marcinkevičius. Platų pranešimą apie 30 metų skyriaus veiklą skaitė Kazimieras Baranauskas. LLD pirmininko pavaduotoja Jūratė Kardauskienė pasveikino Suvalkų skyrių jubiliejaus proga ir įteikė LLD valdybos garbės raštą. LLD pirmininkas E. Petruškevičius nusipelniusiems skyriaus veikėjams įteikė garbės raštus. Juos gavo visi buvę skyriaus pimininkai: Juozas Kajackas, Sigitas Vailionis, Vitalius Tumelis, Kazimieras Baranauskas, Česlovas Vaicekauskas, Albertas Žardeckas, Gintautas Marcinkevičius ir dabartinė Teresė Uzdilaitė, aktyviausi skyriaus nariai: Bronius Šupšinskas, kuris ilgus metus suvalkiečius glaudė savo namelyje, kurio sodyboje buvo statomos pjesės, Albinas Malinauskas, atsakingas už bažnytinį giedojimą, Kostas Leončikas suvalkiečių vaikučių mokytojas. Taip pat buvo apdovanoti nepailstantys mūsų choro dalyviai: Juozas Degutis, Juozas Vanzelis, Silvestras Babkauskas, Ulijonas ir Algirdas Grigučiai, Pijus Krakauskas ir Bronius Puniškis. Vyrai padainavo: "Už laisvą tėvynę", "Oi neverk motušėle", "Tu geguže, tu žalioji", "Stovi ant kalnelio". Pertraukų metu mokiniai (Monika Degutytė, Petrukas Leončikas, Onutė Agurkytė, Alytė Agurkytė, Artūras Nevulis ir Irmutė Valinčiūtė) padeklamavo Bernardo Brazdžionio ir kitų Lietuvos poetų eilėraščius.

Baigiant oficialią dalį žodį tarė Algis Uzdila, kuris labai šiltai atsiliepė apie tuos lietuvius, kurie pirmieji, prieš 30 metų, sunkiomis sąlygomis, ėmė organizuoti LVKD ratelį. Tada Suvalkuose baisu buvo viešai ištarti lietuvišką žodį. Savo pasisakyme Jis paminėjo Emiliją ir Jurgį Goberius, Oną Balsevičienę, kuri labai susijaudino išgirdusi savo pavardę. Pažymėjo, kad dažnai mes esame lietuviai tarp keturių sienų, o viešumoje pasidarome visai kitokie. Būna taip, kad viena galvojame, kita sakome, dar ką kitką darome. Baigdamas, ragino tęsti ligšiolinį darbą ir baigė šiais žodžiais: "Laikykitės, laikykitės".

Taip pat noriu pranešti, kad Suvalkų skyrius išleido pirmą 12-os puslapių biuletenį "Suvalkietis". Jį pavyko išleisti su S. Birgelio ir A. Uzdilos pagalba. Už tai Suvalkų skyriaus valdybos vardu Jiems labai dėkoju.

Minėjimo metu pranešėm visiems, kad Suvalkuose nuolat vyks lietuviškos pamaldos - kitos birželio 14 d. 15.00 val. Žodinį sutikimą davė Elko vyskupas. Pasibaigus oficialiai daliai suvalkiečiai linksminosi prie vaišių stalo.

(Nukelta į 8 psl.)

DOVANOS IR PARAMA ARTIMIESIEMS LIETUVOJE!

VAISTAI - pristatome įvairių rūšių Vakarų Europoje gaminamus vaistus. (Jei žinomas vaistų pavadinimas - receptai nereikalingi).

MAISTAS - Siuntinys Nr. 10. Praktiškas ir įvairus: konservuota mėsa (6 dėžutės), 1 sv. margarino, 1 stiklinė tirpstančios kavos, 2 sv. pupelių kavos, 4 sv. cukraus, 2 sv. sūrio, 1 dėž. saldaus pieno, 2 dėž. šprotų, 1 dėž. saldainių, 2 lit valgomos alyvos, 4 sv. geros rūšies dešros, 1 butelis alkoholinio gėrimo - **£70.**

RŪBAI - vietoje rūbų, avalinės ir medžiagų mes patariame tam tikslui paskirti dolerių sumą, o tai bus praktiškiau ir naudingiau, nes gavėjas galės dovanas pats pasirinkti. Mes pinigus pervedame greitai ir taupiai.

Mes parduodame OLYMPIA IR OPTIMA (portable) rašomas mašinėles su lietuvišku šriftu.

Mes sudarome testamentus, pervedame palikimus į Lietuvą arba kitus kraštus pageidaujama valiuta ir atliekame finansines ir bankines operacijas.

Mes taip pat patariame ir atidarome "Offshore" indėlių sąskaitas įvairia valiuta, tarpininkaujame vakarų bendrovių, investment trusts, unit trusts akcijų įsigijime ir kitų vertybių dokumentų sudaryme.

BALTIC STORES & CO. (Z. Juras & V. Juras)
11 London Lane, Bromley, Kent, BR1 4HB, England
Tel.: 081-460 2592 Fax: 081-318 7643.

KELIONĖS JŪRA Į KLAIPĖDĄ

Keltas iš Mukrano (Vokietijoje) veža automobilius ir keleivius į Klaipėdą kas antrą dieną apie 10 val. ryto (birželio mėnesį neporinėmis dienomis). Bendrovės telefono numeris: 038392-45221

Iš Neustadt (esančio netoli Lübeck) taip pat galima plaukti laivu į Klaipėdą. Priima automobilius. Bendrovės Baltic Shipping Lübeck telefono numeris: 0451-803208.

Šios bendrovės atstovė Laurinavičienė Klaipėdoje padeda turistams nemokantiems lietuvių kalbos. Jos biuro telefono numeris Klaipėdoje: 40498.

Iš Kiel (Vokietijoje) kiekvieną antradienį išplaukia "Mercuri-I" laivas į Klaipėdą. Priima automobilius ir autobusus. Iš Klaipėdos grįžta į Kiel kiekvieną ketvirtadienį. Kainos: vienam asmeniui į abu galus nuo £407 iki £593 (priklausant nuo kabinos), keliems asmenims vienoje kabinoje - pigiau. Automobilis - £111.

Daugiau informacijų galima gauti: Gunnel Travel Service Ltd., Hayling Cottage, Stratford St. Mary, Cochester, Essex, CO7 6JW, Gt. Britain. Tel.; 0206 322352.

ROCHDALE TRAVEL CENTRE

Eastern European Division

66 DRAKE STREET, ROCHDALE, LANCS. OL16 1PA
TEL: 0706 31144/46 FAX: 0706 526668

TIESIOGINIAI SKRYDŽIAI IŠ LONDONO Į VILNIŲ IR ATGAL!

KAINA £260

MES PARDUODAME BILIETUS!

Kiekvieną šeštadienį FLIGHT TE453 iš HEATHROW:
į Vilnių išskrenda 16.15 val. - Vilniuje nusileidžia 21.05 val.
iš Vilniaus išskrenda 13.35 val. - nusileidžia Heathrow 14.55 val.

Kiekvieną pirmadienį FLIGHT TE451 iš GATWICK:
į Vilnių išskrenda15.40 val. - Vilniuje nusileidžia 20.30 val.
iš Vilniaus išskrenda 13.30 val. - nusileidžia Gatwick 14.30 val.

Europos LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN -- Lithuanian weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT, England

Tel.: 071-727 2470 Fax: 071-221 6164

Prenumeratos kaina metams: Didžiojoje Britanijoje - 23 svarai; Vokietijoje - 85 DM. Visur kitur - 30 sv.

Vienoje skilty įdėto skelbimo kaina 10 sv. už 25 mm. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštyje kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ir leidėjo nuomonę.

Lietuvių Kronika

KADA-KAS-KUR?

Spalio 2-4 d.d. - Lietuvių kultūros instituto mokslinė konferencija ir suvažiavimas Romuvoje, Vokietijoje.

Lapkričio 20-22 dd.- Vokietijos LB darbuotojų suvažiavimas Romuvoje.

VYKSTA Į LIETUVĄ

Z. Juras rugsėjo mėn. pabaigoje vyksta į Vilnių. Turintys reikalų Lietuvoje prašomi jam parašyti iki rugsėjo 20 d.

Zigmas Juras, 11 London Lane, Bromley, Kent, BR1 4HB.
Tel.: 081-460 2592
Faksas: 081-318 7643
******
Adresas Vilniuje:
Barboros Radvilaitės 3-2.
Tel.: 626 666.

IEŠKO

Henrikas Ravaitis ieško savo puseserių, kurios 1941 metais iš Kauno emigravo į Angliją. Jų mergautinės pavardės Ravaitytės, tėvas Sinius.

Žinantieji apie jas prašomi atsiliepti:

Henrikas Ravaitis, K. Griniaus 9-15, 3026 Kaunas, Lietuva.

MIRĖ P. URBAS

Leigh mieste, sulaukęs 67 m. amžiaus, savo namuose mirė Povilas Urbas. Jis buvo gimęs Anykščių apskrityje. Palaidotas rugpjūčio 14 d. Leigh kapinėse.

Povilas paliko liūdinčią žmoną Mary ir dvi dukreles Patricia ir Julie.

Ilsėkis, Povilai, ramybėje!

A.B.

"EUROPOS LIETUVIS" SPAUSDINAMAS VILNIUJE

Nuo rugsėjo 15 d. "EL" bus spausdinamas Lietuvoje, Vilniaus "Vilties" spaustuvėje.

"EL" Nr. 37 bus išsiuntinėtas iš Vilniaus rugsėjo 21 d.

"EL" redakcijos ir administracijos adresas, kaip ir iki šiol, pasilieka tas pats. Siųsdami "EL" prenumeratą pažymėkite:

"Europos lietuvio" administracijai, 2 Ladbroke Gardens, London, W11 2PT.

Tel.: 071-727 2470
Faksas: 071-792 8456
******

"EL" adresas Vilniuje:
Strazdelio 1, Vilnius 2600, Lietuva-Lithuania.
Tel.: 010 70122 612 466
Faksas: 010 70122 614 984

PAMALDOS

Nottinghame - rugsėjo 6 d., 11.15 val., Židinyje. - Tautos-Šiluvos Marijos šventės proga už Lietuvą

Nottinghame - rugsėjo 13 d., 11.15 val.., Židinyje.

Nottinghame - rugsėjo 20 d., 11.15 val., Židinyje.

Derbyje - rugsėjo 20 d., 11.15 val., Bridge Gate.

Nottinghame - rugsėjo 27 d., 11.15 val. Židinyje.

NAUJI LIETUVOS RAUDONOJO KRYŽIAUS ATSTOVAI

Iki šiol Lietuvos Raudonojo Kryžiaus rėmėjų grupę sudarė S. Nenortas, B. Butrimas, J. Alkis, Vl. Dargis ir P. Bulaitis. Dabar prie šios grupės sutiko prisidėti dar šie asmenys: J. Bliūdžius, New Steventon, Škotija, N. Dargienė, Lietuvių Namai, Londonas, V. Gasperienė, Nottingam, S. Grybas, Bradford, J. Levinskas ir B. Levinskienė, Bordon, A. Podvoiskienė, Manchester ir K. Tamošiūnas, London.

Visi rėmėjai veikia savarankiškai ir gali palaikyti tiesioginius ryšius su Lietuvos Raudonojo Kryžiaus centru Vilniuje. Esant reikalui asmenys gali kreiptis pas artimiausią LRK atstovą arba į Lietuvių Namus Londone.

Lietuvos Raudonąjį Kryžių aukomis parėmė: £50 - V. ir M. Žemaičiai ir £20 - V. Šližienė, vietoj gėlių a.a. J. Sadulos laidotuvėms.

Aukas Lietuvos Raudonajam Kryžiui prašome adresuoti Lithuanian Relief, 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT

LONDONE

GRĮŽO Į LIETUVĄ

Liepos 25 d. iš Lietuvos į Londoną atvyko 92 asmenų grupė. Vieni jų skubėjo aplankyti gimines, draugus, o kiti, atvykę su komandiruotėmis, dalyvavo konferencijose. Anglijoje jie viešėjo beveik tris savaites.

Rugpjūčio 15 d. svečiai susirinko Londono Heatrow aerouoste kelionei atgal. Niekuomet, turbūt, šiame aerouoste nebuvo tiek daug lietuvių, nes išvažiuojančių palydėti susirinko apie 200 giminaičių ir draugų.

DALYVAVO PAMALDOSE

Rugpjūčio 16 d. Šv. Kazimiero lietuvių bažnyčioje Londone pamaldose dalyvavo prof. K. Ambrozaitis MD iš ir R. Garliauskas iš Kauno, A. Pauras iš Vievio, Michael ir Joy O'Brien iš Stoke-on-Trent.

GRĮŽO KLEBONAS

Kun. J. Sakevičius MIC Šv. Kazimiero bažnyčios klebonas rugpjūčio 21 d. sugrįžo iš Čikagos, kur jis praleido atostogas.

Jį pavadavęs kun. Aleksandras Hoffmann rugpjūčio 20 išvyko į savo parapiją Freising mieste Bavarijoje, Vokietijoje.

BAIGĖ REMONTO DARBUS

Neseniai buvo užbaigti parapijos pastato remonto darbai, kainavę £7000.

DOSNŪS PARAPIJIEČIAI

Londono lietuvių Šv. Kazimiero parapijiečiai surinko £700 aukų Lietuvių Religinei Šalpai. Jos pirmininkas vysk. Paulius Baltakis OFM visiems aukotojams nuoširdžiai padėkojo.

KARINIO PERVERSMO METINĖS

Prieš metus, 1991 m. rugpjūčio 18-19 naktį, tuomet dar egzistavusioje Sovietų Sąjungoje, prasidėjo nepavykęs karinis perversmas, kuris radikaliai pakeitė Europos rytinę dalį. Vadinamieji "prezidento žmonės", kuriuos M. Gorbačiovas buvo pasitelkęs valdyti merdinčią imperiją, internavo M. Gorbačiovą jo vasaros viloje Kryme. Rugpjūčio 19 d. rytą maištininkų tankai ir šarvuočiai įsiveržė į Maskvą.

Vėliau, vieną po kito greit sekusius įvykius daug kas vadina stebuklu. Rusijos parlamento ginti susirinko minios žmonių, dalis kariuomenės atsisakė vykdyti įsakymus ir jau rugpjūčio 22 dieną iš savo nelemtų atostogų grįžo M. Gorbačiovas. Tačiau Maskvą jis rado jau kitokią, neskubančią jo pasitikti su ovacijomis. Tikruoju nugalėtoju tapo B. Jelcinas.

Po nepasisekusio perversmo, sekusieji keturi mėnesiai nužymėjo septynis dešimtmečius trukusios epochos galą; panaikinta komunistų partija, vietoj Sovietų Sąjungos įsteigta vadinamoji Nepriklausomų Valstybių Sandrauga, bet ne su penkiolika, o tik su vienuolika respublikų. Galop, gruodžio 25 dieną televizijoje pasirodęs M. Gorbačiovas oficialiai pareiškė atsistatydinąsir užleidžiąs vietą B. Jelcinui.

Nepasitvirtino daugelio nuogąstavimai, kad Sovietų Sąjungos žlugimas sukels didelę sumaištį, neapseis be kraujo praliejimo. Nors antra vertus, žlugus viską iki šiol griežtai tvarkančiai policinei valdžiai, daugelyje buvusios imperijos regionų atsivėrė praeityje laiku neužgydytos žaizdos, arba tyčia komunistų valdymo metais surežisuoti konfliktai.

Apie vadinamąjį tautų pavasarį ir jo teigiamas bei neigiamas pasekmes, tarytum susumuodamas praėjusių metų permainas, popiežius Jonas Paulius II kalbėjo per naujametinį susitikimą su Vatikane akredituotu diplomatiniu korpusu. Tautų laisvėjimas, jų tautinių savitumų ryškėjimas, - kalbėjo popiežius diplomatams, - kėlė ir kels problemų, kurių negalima nepaisyti. Reikia jas taip spręsti, kad kiekviena tauta nesibaimintų dėl savo ateities, kad būtų gerbiama kiekvienos, kad ir mažiausios tautos tepatybė, kad kiekviena tauta surastų savo vietą kitų Europos tautų bendrijoje ir drauge pajustų atsakomybę už viso žemyno ateitį. Sužlugus uždangoms ir griuvus mūrams, Europoje reikalingi nauji tautų sanbūvio mechanizmai. Šiomis sąlygomis, pati svarbiausia taisyklė ir siektiniausia vertybė turi būti solidarumas.

VAT.R.

BOLTONE

LAIŠLKAI PARLAMENTARAMS

Visai Europai minint 53-jų metų Antrojo pasaulinio karo pradžios sukaktuves, DBLS-gos Boltono skyriaus pirmininkas H. Vaineikis dviems Boltono konservatorių parlamentarams parašė laiškus. Jis jiems priminė, kad Antrasis pasaulinis karas prasidėjo dėl Ribbentropo-Molotovo rugpjūčio 23 d. pasirašyto nepuolimo pakto, ku-riuo remdamasis Hitleris pardavė Stalinui Baltijo valstybes.

Boltono pirmininkas taip pat parlamentarams priminė, kad nors komunizmas Rusijoje yra nuverstas, rusų armija dar yra galinga pajėga, kad rusų kareiviai ir šiandien tebėra nepriklausomos Lietuvos teritorijoje. Jis ragino abu parlamentarus padėti lietuviams išvaryti rusų kariuomenę iš Lietuvos.

ELR

CAN YOU HELP?

I am a young Director trying to take a young dance company of students to Kaunas, Lithuania, for the Forth International Dance Festival. We have raised £2000.00 through trust funds and the British Council. We are still desperately short - can you help - no donation is too small. Please send donations to:

London Contemporary Dance School, Norman Douglas, 206A Burgess Road, London E6 2BS

BRITANIJOS LIETUVIŲ SĄSKRYDIS IR

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

RUGSĖJO 5 d. 18.30 val.

UKRAINIEČIŲ KLUBE, BENTINCK ROAD, NOTTINGHAME

*

Dalyvaus Lietuvos Ambasados Patarėjas dr. A. Nesavas

*

Meninėje programoje:
"Gintaro" choras
Virginija Zdanytė - fortepijonas
Darius Zičkus - trombonas

Gros lietuvių kapela iš Coventry, veiks turtinga loterija

LIETUVOS AMBASADA LONDONE

17 ESSEX VILLAS LONDON W8 7BP

Tel.: 071-938 2481
Fax: 071-938 3329

Britų piliečiams vizos nereikalingos. Turintiems Travel Document arba Certificate of Identity vizos išduodamos; pirmadieniais ir penktadieniais nuo 9 iki 12 val., trečiadieniais nuo 15 18 val.

LONDONAS - VILNIUS

Nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. prasidėjo tiesioginis *SAVAITINIS* susisiekimas lėktuvu Londonas -Vilnius ir atgal.

Pirmadieniais iš Gatwick aeoruosto skrydis TE 451 iš Londono vyksta į Vilnių 15.40 val.

Šeštadieniais iš Heathrow aerouosto skrydis TE453 iš Londono vyksta į Vilnių 16.15 val.

Dėl bilietų kreiptis:
Gunnel Travel Service Ltd.,
Tel.: 0206 322352

Vykstantiems į užsienį "EL" pataria gerai apsidrausti, kad išvengus ligos ar kitos nelaimės atveju susidariusių išlaidų ir linki geros bei atmintinos kelionės!

PASAULYJE

Ar JTO gali išgelbėti Bosniją?

JTO Saugumo Taryba priėmė rezoliuciją, kuri leidžia į Bosniją-Hercegoviną siunčiamų humanitarinių siuntinių apsaugai panaudoti karinę jėgą. Serbijos vadovybė teigia, kad ji tokius siuntinius praleis be jokios apsaugos. Tačiau nė viena valstybė, išskyrus Prancūziją, nesutinka siųsti savo karių, kad apgintų Bosniją-Hercegoviną, kurios 60% teritorijos jau yra serbų ar chorvatų užimta. Atrodo, lyg Serbijos ir Chorvatijos vadai yra susitarę pasidalinti Bosniją-Hercegoviną. Etniškas valymas nukreiptas prieš musulmonus, kurie vienaip ar kitaip yra išvaromi iš jų apgyventų vietovių, kurias užima serbai ir kartais chorvatai. Dėl persekiojimų musulmonai bėga į kitas valstybes. Bosnija-Hercegovina yra JTO pripažinta valstybė, tačiau nė viena valstybė nenori jos sienų ginti, nes bijo įsivelti į Balkanų karą. Abejojama, ar Londone kviečiama taikos konferencija atneš naudos, nes suinteresuoti kraštai turi jau iš anksto užimtas pozicijas ir nemano jų keisti.

Afganistano vidaus karas

Afganistano partizanai anksčiau kariavo prieš Sovietų Sąjungos palaikomą komunistinę vyriausybę, bet turėjo mažiau aukų negu dabar, kada jie kariauja prieš savo pačių pastatytą vyriausybę. Ypač daug žalos daro Mujahedin partizanai priklausą vadui Hekmatyar, kuris jau nuo seniai nesugyveno su kitos grupės partizanų vadu Massoud, kuris dabar yra krašto apsaugos ministras. Laimėję prieš bendrąjį priešą komunizmą, dabar partizanai kovoja vienas prieš kitą. Panašiai, kaip ir kituose posovietiniuose kraštuose, kur, neatsižvelgiant į bendrą krašto gerbūvį, politikai kariauja vieni prieš kitus.

Reformos P. Afrikoje

Baltųjų dauguma P. Afrikoje jau sutinka, jog jų valdžia turės keistis ir turės įsileisti juoduosius. Nesutarimai iškyla, kai pradedama kalbėti apie reformas, kurios turėtų privesti prie demokratiškų rinkimų, o po jų - prie vyriausybės. Juodieji nori demokratiškų rinkimų, kuriuose vienas asmuo turėtų vieną balsą, o tai reiškia, daugumos, t.y. juodųjų sudarytą vyriausybę. Baltieji norėtų, kad jie turėtų veto teises ir garantuotas pozicijas krašto ekonominiame ir politiniame gyvenime. Prezidentas de Klark, paleisdamas iš kalėjimo juodųjų organizacijos (ANC) vadą Nelson Mandelą ir pradėjęs reformas, pradžioje iš juodųjų susilaukė tam tikro pritarimo. Reformų vykdymui buvo suorganizuotas forumas CODESA, į kurį įėjo visos suinteresuotos P. Afrikos organizacijos. Bet po Baipotong žudynių, ANC iš CODESA išėjo ir pagrasino, kad negrįš tol, kol nebus patenkinti jų reikalavimai: surasti ir nubausti Baipotong žudynių kaltininkus. ANC taip pat tvirtino, kad prie tų žudynių prisidėjo P. Afrikos policija. Vėliau paaiškėjo, jog žudynes įvykdė kitos genties juodieji. P. Afrikos vy-riausybė sutiko priimti JTO pa-siuntinį Cyrus Vance, ir jo rekomendaciją: ištirti policijos ir kariškų juodųjų grupių prisidėjimą prie Baipotong žudynių. ANC tačiau tuo nepasitenkino ir pradėjo masinį pasipriešinimą bei streikus, kad nuverstų baltųjų vyriausybę ir privestų kraštą prie visuotinių balsavimų. Ta akcija nepasisekė ir smarkiai pakenkė krašto ekonominiam gerbūviui.

Prezidentas Bush susirūpinęs savo ateitimi

Artėjant prezidento rinkimams ir žmonių pritarimui mažėjant, prezidentas Bush paskyrė savo draugą, valstybės sekretorių James Baker, vadovauti jo rinkiminei kampanijai. Pagal paskutinius spėliojimus demokratų kandidatas Bill Clinton gali laimėti JAV prezidentinius rinkimus. Vietoj J. Baker valstybės sekretoriaus pareigas laikinai eis Mr. Eagleburger, patyręs diplomatas.